Östrup
al-Kindi
1896

De 7883

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-4916/fragment/page=00000001

Je 7883

Særtryk af Oversigt over det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1896.

Umar ibn Muhammed al-Kindis Beskrivelse af Ægypten.

Udgivet og oversat

af

J. Østrup.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-4916/fragment/page=00000003

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK HALLE (SAALE)

Leihgabe an die Deutsche Morgenländ. Gesellschaft

(Særtryk af Overs. over D. K. D. Vidensk. Selsk. Forh. 1896.)

1940/304

Umar ibn Muhammed al-Kindis Beskrivelse af Ægypten.

Udgivet og oversat

af

J. Østrup.

Dette Arbejde, hvis arabiske Text med tilhørende Oversættelse her fremlægges, er et af de ældste Led i den lange Række af Monografier, som arabiske Historikere have leveret om Ægypten og ægyptiske Forhold. Sammenlignet med de større Værker af lignende Indhold, blandt hvilke navnlig Makrizis Khitat og Sojutis Husn-al-muhâdara maa fremhæves, byder det kun lidet faktisk nyt, men det har en vis literærhistorisk Betydning, for saa vidt som vi netop her finde en af de første skriftlige Kilder til de senere Forfatteres Beretninger.

Selve Anlæget i det foreliggende lille Skrift stemmer ogsaa overens med de følgende historiske Værkers, for hvilke det ligefrem kan siges at have tjent til Forbillede. Rækken af Beviserne for Ægyptens Fortræffelighed begynder med Paavisningen af den Forherligelse, der er blevet Landet til Del gennem Omtale i Guds eget Ord, for derfra at gaa over til Traditionerne fra Muhammed samt en Opregning af de Profeter og Vismænd, som ved at være fødte eller ved at have levet der have kastet Glans over Landet; først derefter følger den egenlige topografiske Beskrivelse. En Sammenligning med Ordningen af Stoffet i Sojutis Værk vil vise den fuldstændige Overensstemmelse.

Det foreliggende Skrift henføres almindeligvis til en historisk Forfatter ved Navn al-Kindi. Makrizi (Khitat, ed. Bulaq I, 4) fortæller udtrykkelig, at den første, som leverede en statistisk Beskrivelse af Ægypten, var Abu Umar[1]) Muhammed ibn Jusuf al-Kindi, og det samme anfører Hagi Khalfa (ed. Flügel II, 146), støttet paa Makrizis Autoritet, rimeligvis netop i Tilslutning til det her nævnte Sted.

Den samme nævnes endnu en Gang hos Hagi Khalfa (I, 188) som Forfatter til en Bog om Kadierne i Ægypten (اخبار قضاة مصر); det samme Værk anføres ogsaa hos Ibn Khallikan (trad. par de Slane I, 380), og det omtales, at al-Kindi havde ført dette Værk ned til Aar 246 H. (= 860—61 A. D.). Under al-Kindis Navn citerer Makrizi endvidere (I, 79) et Værk, betitlet كتاب امراء مصر, og et andet Sted (II, 246) nævner han al-Kindi som Forfatter til en Bog كتاب اخبار مسجد اهل الراية الاعظم, der synes at have omhandlet Amrus Moske i Gammel-Kairo; endelig citerer Makrizi (II, 202) en Bog med Titlen كتاب الموالى. Kitab al-Fihrist omtaler ikke vor Forfatter.

Vi se altsaa Abu Umar Muhammed al-Kindi som Forfatter til en anselig Række Skrifter af historisk-topografisk Indhold; baade hans Beskrivelse af Ægypten og hans Monografi over Dommerne i Ægypten, der fortsættes af Ibn Zulak (se Ibn Khallikan l. l.), nævnes som de første Arbejder i sin Art, og det er dermed givet, at han tilhører en meget tidlig Periode.

Af al-Kindis Skrifter synes hans Bog om Dommerne i Ægypten at foreligge i et Haandskrift i British Museum[2]); det

---

[1]) I nogle Citater (f. Ex. Makrizi I, 31; Jâkût (ed. Wüstenfeld) I, 760, III, 145 og 893) citeres al-Kindi med Navnet Abu Amru; dette beror øjensynlig blot paa en Skrivefejl; i Følge Flertallet af de Steder, hvor al-Kindis Navn forekommer, samt Haandskrifterne til den her foreliggende Text er den rette Form Abu Umar. Sojuti (Husn-al-muh. pag. 1) nævner Ibn Amru al-Kindi som Forfatter til Fadâil Misr; ogsaa dette er sikkert kun en Skrivefejl.

[2]) Smlgn. Cat. codd. orr. Mus. Brit. II, 549: cod. MCCXII, Add. 23,324. Jeg har ikke selv haft Lejlighed til at se dette Haandskrift, der under al-Kindis

andet Værk, فضائل مصر, har man uden videre sammenstillet med den i vore Haandskrifter foreliggende Text, og henført denne til Abu Umar al-Kindis Forfatterskab. Ved nøjere Undersøgelse af dette Forhold rejser der sig imidlertid det Spørgsmaal, om der ikke snarere foreligger to delvis forskellige Arbejder, og for at klare dette skulle vi nu betragte dels de i Bogen selv indeholdte Opgivelser, dels de hos andre Forfattere anførte indirekte Vidnesbyrd.

I Begyndelsen af Bogens Text indføres efter en øjensynlig senere tilføjet سلسلة Umar ibn Muhammed al Kindi som Bogens Forfatter, og iblandt den lange Række af Hjemmelsmænd, han anfører, nævnes i sidste Led ogsaa Abu Umar Muhammed ibn Jusuf al-Kindi. Det er utvivlsomt Fader og Søn, vi her have overfor hinanden, og da det nu ellers er den første, der betegnes som Forfatter til فضائل مصر, ligger den Antagelse nær, at den foreliggende Text er et Udtog, som Sønnen har foretaget efter Faderens Arbejde.

Selve Textens Natur synes at bekræfte Antagelsen af, at den er et Excerpt. Den Mangel paa Orden i Stoffet og den Ubehjælpsomhed i Tilknytningen af det ene til det andet, som gør sig gældende, er for paafaldende til, at man kan antage Bogen for et Værk af én Støbning. Selv om man naturligvis ikke tør lægge europæiske Fordringers Maalestok paa arabiske Arbejder af denne Kategori, hvilket en nøjere Undersøgelse af Værker som f. Ex. netop Sojutis Husn-al-muhâdara snart vil faa en bort fra, ere de sære Spring og Manglen paa Overgange dog her alt for følelige til ikke at kræve en særlig Aarsag for at forstaas. Saaledes er Opregningen af de græske Filosofer, hvis Navn paa en eller anden Maade har været knyttet til Ægypten, føjet til umiddelbart efter Omtalen af de i Koranen nævnte

---

Navn indeholder en كتاب تسمية قضاة مصر, og kan derfor ikke med fuld Sikkerhed afgøre, hvorvidt denne Bog skal henføres til Abu Umar Muhammed al-Kindi.

Personer og de ægyptiske Profeter, og begge Rækker ere paa en meningsløs Maade sideordnede ved Anførelsen af Udtrykket ومنهم; her maa der utvivlsomt oprindelig have været en Inddeling i Afsnit eller en nøjere betegnet Overgang.

Antagelsen af, at den foreliggende Text er et Excerpt af et tidligere og tillige større Arbejde, bekræftes ved, at der hos andre Forfattere citeres Stykker af et Værk af al-Kindi om Ægypten, som ikke findes i vore Haandskrifter; smlgn. f. Ex. Jakut (ed. Wüstenfeld I, 760) og Sojuti (Husn-al-muh. I, 4), hvor endog til yderligere Sikkerhed Skriftets Titel فضائل مصر anføres, uden at Citatet som sagt kommer igen i vor Text.

En tredie Antydning i denne Retning er det, naar Makrizi et Par Steder citerer en yngre al-Kindi, én Gang (Khitat I, 211) med Navnet ابن الكندى, et andet Sted (I, 124) paa en endnu tydeligere Maade, som ikke lader nogen Tvivl tilbage om Forholdet mellem de to Personer, nemlig med det fulde Navn عمر بن ابى عمر الكندى; her anfører han tillige Navnet paa Skriftet, فضائل مصر. Disse to Steder have særlig Interesse, for saa vidt som begge anføre ordret den samme Text som vore Haandskrifter (ved Omtalen af den forsvundne Bro fra Farama til Kypern og i Beretningen om Amru ibn el-As' Samtale med Mukaukas om Grunden til Mukattams Mangel paa Vegetation).

Vi faa altsaa herigennem Sikkerhed for, at et Skrift af Umar al-Kindi har existeret som selvstændigt Arbejde under samme Titel som Faderens, og naar dette sammenholdes med de ovenfor udviklede Omstændigheder, synes der ikke længer at kunne være Tvivl om Forholdet mellem de to Skrifter: 1) Abu Umar al Kindi har forfattet en Bog فضائل مصر, der ofte citeres; disse Citater findes tildels i vor Text, tildels ikke; Umar al-Kindi har ogsaa skrevet en فضائل مصر, og de derfra hentede Citater findes ordret i vor Text; altsaa synes det første af de to Arbejder at have været af et større Omfang. 2) Umar al-Kindis Værk antyder ved sin egen Natur, at det er et Udtog. 3) Umar al-Kindi anfører blandt sine Hjemmelmænd Abu Umar

Muhammed al-Kindi. Altsaa tør vi af disse Data slutte: den foreliggende Text er et af Sønnen al-Kindi affattet Udtog eller en af ham foretagen Bearbejdelse af Faderen al-Kindis Beskrivelse af «Ægyptens Fortræffeligheder».

I Begyndelsen af vor Text anføres, at det foreliggende Arbejde er udført efter Tilskyndelse af Kafur al-Akshidi, og denne omtales som endnu levende (اطال الله بقاءه الخ). Sojuti [1]) beretter ligeledes om Abu Umar al-Kindis Værk, at det skyldte Kafurs Opfordring sin Tilblivelse, og vi staa da her overfor den Mulighed, at enten er denne Omtale af Kafur gaaet direkte fra Faderens Arbejde over i Sønnens, hvad der dog synes mindre rimeligt, eller at Sojuti har sammenblandet de to Skrifter. Synderlig Vægt ligger der ikke paa dette Forhold; thi med Umar al-Kindis Samtidighed med Kafur (død 357 H. = 968 A.D.) [2]) er tillige Abu Umar al-Kindis Tidsalder tilnærmelsesvis bestemt [3]).

Udfra dette Udgangspunkt bliver det ikke utænkeligt, hvad de Slane [4]) har antaget, at Historikeren Abu Umar Muhammed ibn Jusuf ibn Jakub al Kindi skulde være en Sønnesøn af den berømte Filosof Abu Jusuf Jakub al Kindi, der dør Aar 260 H. = 873 A.D. Dog maa det paa den anden Side bemærkes, at Overensstemmelse mellem de to Navnerækker ikke er fuldstændig, idet Filosofen altid anføres med Navnet Jakub ibn Ishaq, medens Historikeren siges at være en Søn af Jusuf ibn Jakub ibn Hafs (Makrizi, Khitat II, 246), og anden Støtte end netop Navneligheden har denne Antagelse ikke.

Hagi Khalfa anfører (II, 146), at Historikeren al-Kindi dør 246 H. Denne Angivelse, der staar i absolut Modstrid med det ovenfor anførte, er aabenbart fejlagtig og skyldes en Mis-

[1]) Smlgn. Ibn Khallikan (trad. de Slane I, 388, Note).
[2]) Ibn Khall. (trad. de Slane II, 528).
[3]) I Katalogen over bibliothèque khédiviale i Kairo (vol. V, pag. 101) anføres Aar 350 H. som Abu Umar al-Kindis Dødsaar.
[4]) Ibn Khallikan (trad. de Slane I, 388, Note).

forstaaelse af det, som Hagi Khalfa selv et andet Sted (I, 188) meddeler, nemlig at al-Kindis Værk om Dommerne i Ægypten endte ved Aar 246; dette er da urigtig opfattet som hans Dødsaar. At Historikeren al-Kindi er yngre end Filosofen, have vi ogsaa i den foreliggende Text et Bevis for, idet denne nævnes og hans Skrifters Forhold til Aristoteles omtales.

Til Fastsættelsen af den foreliggende Text har jeg haft tre Haandskrifter til Disposition.

Det første af disse (cod. H) er vort store kongelige Bibliotheks cod. CXLVII, som i Katalogen angives at indeholde tre forskellige Stykker: 1) كتاب فضائل مصر 2) كتاب فيه ترتيب مصالح المملكة المصرية 3) forskellige Smaanotitser. Det første af disse er imidlertid defekt; Blad 1—8, altsaa den første كراسة, indeholder den til de andre Haandskrifters Text svarende Begyndelse af Umar al-Kindis فضائل مصر, men paa Blad 9—25 følger et historisk Arbejde af Hasan ibn Husajn ibn et Tulûni el-Hanafi (se fol. 9 rec.), indeholdende en Skildring af Ægypten og dets Fyrster samt af de tilstødende Landes Geografi, affattet Aar 906 H. under al-Melik-al-ashraf al-Ghuri (se fol. 16 r.); det er afskrevet af Ibrahim ibn Djafar al-Muzafferi Aar 973 H. = 1565 A. D., og med fuldstændig samme Haand som de første otte Blade, der derfor maa henføres til samme Periode.

Fol. 26—36 følger Abd-es-samad ibn Jahja ibn Ahmed ibn Jahja es-Salihi's Bog om Administrationen og om Fyrstens Regjeringspligter; den angives at være afsluttet 9 Djumadi-el-akher 930, og er afskrevet af den ovennævnte Ibrahim al-Muzafferi Aar 973 (afsluttet 3 Muharrem).

Endelig er der med en anden Haandskrift tilføjet en Stamtavle over Noahs Efterkommere og andre mindre Noter.

Det andet Haandskrift (cod. C) tilhører Bibliothèque khédiviale i Kairo og indeholder ialt 22 Blade. Det er skrevet tydelig, men uden Elegance, og af en øjensynlig meget uvidende Af-

skriver; en Datoangivelse mangler, men selve Haandskriften tyder ikke paa nogen tidlig Periode.

Det tredie Haandskrift tilhører Grev Landbergs private Samling (cod. L); det indeholder 19 upaginerede Blade, hvoraf det sidste er blankt; det er skrevet med en ung, tydelig Haand, bærer Afskriverens Navn Abdallah Taih (طائح) al-muqaddim og Aarstallet 1126 H.

Et fjerde Haandskrift af den samme Text synes at foreligge i den til Bibliotheket i Leyden overdragne Samling, som Grev Landberg i sin Tid erhvervede fra Medina; her anføres (se Landberg: Catalogue d'une collection de manuscrits arabes appartenant à la maison Brill, pag. 44 og 264) et Haandskrift af ibn Jusuf al-Kindi, betitlet اخبار مصر وما خص الله فيه من الفضل والبركات والخيرات; jeg har ikke haft Adgang til selv at forvisse mig om, hvorvidt det virkelig er vor Text, som er indeholdt heri under denne Titel.

Mellem de tre andre Haandskrifter er Forholdet det, at cod. C og cod. L saa godt som i et og alt følges ad; dog er den sidste i Reglen omhyggeligere med Egennavnene og undgaar det andet Haandskrifts aabenbare Skødesløsheder. Større er derimod Forskellen mellem disse to paa den ene Side og cod. H, der øjensynlig frembyder den bedste Text; saaledes har cod. H ofte det sjældnere Udtryk, hvor dette i de to andre er erstattet med et almindeligere forekommende, og det frembyder tillige den korteste Redaktion; det er derfor Skade, at dette Haandskrift er defekt; de desværre hyppige Tvivlsmaal netop i Textens sidste Halvdel vilde utvivlsomt derved tildels kunne være fjernede.

En stor Hjælp ved Fastsættelsen af Texten yde de senere Forfattere, der efter sædvanlig arabisk Skik ofte have skrevet aldeles ordret ud af de tidligere Beretninger. De vedføjede Noter, der særlig tage Hensyn hertil, ville give en Oversigt over dette Forhold, hvorimod det at give en egenlig Kommentar har ligget udenfor min Plan; dog have naturligvis ikke alle de

Forfattere eller enkelte Steder, hvor فضائل مصر er bleven citeret kunnet finde Plads, og jeg skjuler heller ikke for mig selv Muligheden af, at selv hos de væsenligste, Makrizi og Sojuti, et og andet Parallelsted kan være overset. Dog tror jeg, at allerede det, der er medtaget, vil være nok til at tydeliggøre de to Historikere al-Kindis literære Betydning som nogle af de ældste arabiske Hjemmelsmænd for Kendskabet til historiske og topografiske Forhold i Ægypten, saaledes som de i den tidlige Middelalder kendtes af Araberne.

كتاب

فضائل مصر المحروسة [a]

بسم الله الرحمن الرحيم [b]

اخبرنا [c] عمر بن محمد بن يوسف الكندى [d] قال هذا الكتاب امر [e] بجمعه وحضّ على تأليفه الاستاذ [f] ابو المسك كافور اطال الله بقاءه يذكر فيه اخبار مصر وما خصها الله تعالى به [g] من الفضل والبركات والخيرات على اكثر البلدان فزاد الله للاستاذ فى العلم

---

a) Cod. C hunc titulum habet: كتاب فضائل مصر المحروسة نقل من نسخة الاصل المكتوبة لكافور الاخشيدى رحمه الله برسم سيدنا ومولانا فخر قضاة الاسلام كمال ولاة الانام معدن الفضل والفضائل والاكرام مولانا قاسم افندى الشعرانى القاضى العسكرى بمصر حالا دامت سعادته بمحمد واله. —

Cod. H add. post المحروسة: وفيه ترتيب المملكة المصرية

b) Cod. C add.: وبالله التوفيق والاعانة

c) Cod. C et L ante: اخبرنا hæc verba portat: اخبرنا الشيخ الفقيه الامام ابو طاهر احمد بن محمد بن احمد السلفى الاصبهانى قال انبأنا ابو طاهر محمد بن الحسن بن محمد الجنانى بدمشق قال كتب الىّ ابو الفضل محمدبن احمد بن عيسى السعدى من مصر ان محمد بن عبد الرحمن بن عمر بن سعيد التجيبى اذن لهم فى الرواية عنه قال الخ. —

d) Cod. H add.: رحمة الله عليه

e) Cod. L: امر بجمعه; cod. C om.: امر.

f) Cod. H om.: ابو المسك كافور. —

g) Cod. H om.: به.

رغبة [a] فجمعت ما امر [b] به من كتب شيوخ المصريّين وغيرهم من اهل العلم والخبرة والبحث والذكا والفطنة والتفتيش [c] والرحلة والطلب فمن مشاهيرهم [d] يزيد بن ابى حبيب وعبد الله بن ابى جعفر [e] وبعدهما الليث بن سعد وعبد الله بن لهيعة وبعدهما سعيد [f] ابن كثير بن غفير [g] وعثمان بن صالح السهمى [h] وبعدهما خلف بن ربيعة وعبد الرحمن بن ميسرة واحمد بن يحيى الوزير وابو خثيمة على ابن عمر بن خالد وبعد هذه الطبقة يحيى بن عثمان بن صالح وعبيد الله بن سعيد بن كثير بن غفير وبعدهما على بن حسن بن خلف بن قديد ومحمد بن الربيع بن سليمان الجبرى وبعدهما ابو عمر محمد بن يوسف بن يعقوب الكندى وابن سعيد عبد الرحمن بن احمد بن يونس بن عبد الاعلى [i] فاعلمت [k] نفسى فيما تأدّى [l] الىّ من اخبار من ذكرتهم [m] ورواياتهم والفّته واختصرت المتون واسقطت

---

a) Cod. C et L addunt:
ولاعلمه محبة وعليه مثابرة وسهوة فثله رغب فى مثله وحثّ على جمعه اذ كان ازدشير (L: اردشير) زمانه فى السياسة والعمارة والامن واوحد دهره فى عدله ورافته ورفقه برعيّته فلا ازال الله عزّ ظلّه وامتعنا ببقائه وادام ايّامه وجعل ما خصّه الله به من الفضل فى دنياه موصولا باخراه فجمعت ما امر به ادام الله كرامته

b) Cod. H: من كتب الخ

c) L: والتفليش ; C: والنفيس d) L: مشهورهم; C: مشهور منهم

e) L et C: وعبد الله بن جعفر f) L: سعد

g) L: عفير h) H om. السهمى . — وبعدهما

i) Cod. H: وبعدهما خلف بن عبد الله بن عبد الرحمن بن ميسرة واحمد بن عبيد بن حثمة على بن عمر وابن صالح وعبيد الله بن عبد الملك بن جلف بن قديد وابو عمر بن محمد بن يوسف الكندى رحمه الله

k) C et L: فما علمت l) C et L: نادى

m) C, L, H vitiose: ذكرته

الاسانيد لتتسق اخبارهم ويسهل استماعه[a] وتقرب فائدته[b] على
اسم الله وعونه والصلاة على نبينا محمد وعلى آله الطاهرين واصحابه
اجمعين فأقول فضل الله مصر[c] على سائر البلدان كما فضل بعض
الناس[d] على بعض والايام والليالى بعضها على بعض[e] وقد فضل الله
مصر وشهد لها فى كتابه المكرّم وعظّم المنزلة وذكرها باسمها وخصّها
دون غيرها وكرّر ذكرها وابان فضلها فى ايات من القران العظيم[f]
تنبى عن مصر واحوالها واحوال الانبياء بها والامم[g] الخالية والملوك
الماضية[h] من ذلك ما روى عن النبى صلعم فى مصر وفى عجائبها[i] خاصّة
وذكره لخاصّتهم ورحمهم ومباركته لهم ولبلدهم وحثه على برّهم[k] ما لم
يرو عنه[l] فى قوم من العجم وغيرهم ونحن نذكر ذلك ان شا الله[m]
ما انزل فيها من البركات واخرج منها من الانبياء والخلفاء والحكماء[n]
والخواصّ والملوك والعجائب ما لم يخصّص الله[o] به بلدا غيرها ولا

---

a) C et L: الاسانيد عن اخباره ولا يستملّ استماعه
b) C et L: ويقرب فيما يرومه c) C hic et saepius in accusativo: مصرا
d) H: النبيين
e) C et L add. والفضل على ضربين فى دين او فى دنيا وفيهما جميعا
f) C et L pro his verbis habent: وقد فضل الله مصر فى كتابه وشهد لها باسمها دون غيرها وكرر ذكرها وابان فضلها فى ايات من القران تنبى الخ
g) C: وعن الامم
h) C et L add.: والايات البينات تشهد (C: يشهد) لها بذلك القران وكفى به شاهدا
i) H: عجبا
k) C et L: وذكره لقرابتهم ومباركته عليهم وعلى بلدتهم وحثه على جمعهم (depravatum)
l) H: يرو عنهم فى قوم من; C et L: عنه ولا قوم من
m) C et L add.: فى موضعه مع ما خصها الله به من الخصب والفضل
n) C et L add.: والعلماء. o) H vitiose om.

ارضا سواها فان ثرب علينا متربa بذكر الحرمينb او شنع مشنعc
فالحرمانd فضلهما الذى لا يُدْفع وما خصهما الله به ما لا ينكر من
موضع بيت الحرام وقبر نبيّه عليه السلام وليس ما فضلهما e الله به
بباخس فضل مصر ولا ناقص f منزلتها وان منافعها فى الحرمين لبيّنة
لانها تميرهما g بطعامها وخصبها h وكسوتها وسائر مرافقها فلها بذلك
فضل كبير ومع ذلك انها تطعم اهل الدنيا ممن يرد i اليها من الحاج k
طول مقامهم ياكلون ويتزوّدون l من طعامها من اقصى جنوب
الارض وشمالها ممن كان من المسلمين فى بلاد m الهند والاندلس وما
بينهما ولا ينكر هذا منكر ولا يدفعه دافع وكفى بذلك فضلا وبركة
فى دين ودنيا n فاما ما ذكره الله عز وجل فى كتابه o مما اختصرنا p
فى ذكر مصر فقول الله q فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَن تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُمَا
بِمِصْرَ بُيُوتًا وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وما ذكره الله r عن قول يوسف s
ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ وقال عز وجل اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُم
مَا سَأَلْتُمْ وقال t وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ
وَمَعِينٍ وقال بعض المفسرين فى u مصر وقال بعض العلماء المصريين v فى

---

a) C et L: فان اعترض علينا معترض. b) H add.: الشريفين
c) C et L: متشنع. d) C vit.: فالحرمين
e) H vit. om.: ما فضلهما — الله به ما لا ينكر
f) C: ناقص, H: ولا يناقص g) L vit.: تميزها
h) C et L om.: وخصبها. i) H vit. om.: فلها — يرد
k) H: الحاج المبارك. l) H vit. يترددون. m) C et H: بلد; L om.
n) H vit.: او دنيا. o) H add. العظيم. p) C et L: اخترناه
q) C et L: فبقوله عز وجل. r) C et L: حكاية عن
s) C et L add.: وقال. t) L: وقال عز وجل. u) H om.: فى
v) H: علماء مصر; C et L: علماء المصريين

البهنسا وقبط مصر يجمعون[a] على ان المسيح[b] وامّه عليهما السلام
كانا بالبهنسا وانتقلا عنها[c] الى القدس[d] وقال بعض المفسّرين انّ ربوة
ربوة[e] دمشق والله اعلم[f] وقال عز وجل وَقَالَ ٱلَّذِى ٱشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ
لِٱمْرَأَتِهِ أَكْرِمِى مَثْوَاهُ وقال عز وجل وَقَالَ نِسْوَةٌ فِى ٱلْمَدِينَةِ ٱمْرَأَتُ ٱلْعَزِيزِ
تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ والمدينة منف[g] والعزيز ملك مصر حينئذٍ وقال
تبارك وتعالى وَدَخَلَ ٱلْمَدِينَةَ عَلَى حِينِ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا وهى منف[h]
مدينة فرعون وقال تعالى وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَى ٱلْمَدِينَةِ يَسْعَى يعنى
منف ايضا وقال حكايةً عن اخوة يوسف يَا أَيُّهَا ٱلْعَزِيزُ فحكى ان اسم
ملكها العزيز وقال عز وجل حكايةً عن يوسف قَدْ أَحْسَنَ بِى إِذْ
أَخْرَجَنِى مِنَ ٱلسِّجْنِ وَجَآءَ بِكُمْ مِنَ ٱلْبَدْوِ فجعل الشأم بدوًا وقال
تعالى حكايةً عن فرعون وافتخاره بمصر أَلَيْسَ لِى مُلْكُ مِصْرَ وَهَٰذِهِ
ٱلْأَنْهَارُ تَجْرِى مِنْ تَحْتِى[i] وقال حين وصف مصر[k] وما كان ال فرعون
فيه من النعمة والملك ما لم يصف به مشرقا ولا مغربا ولا سهلا ولا
جبلا ولا برا ولا بحرا[l] فَأَخْرَجْنَاهُمْ[m] مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ
كَرِيمٍ وَنِعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ فهل يعلم ان بلدا من البلدان فى

---

a) C et L: مجموعون
b) H: المسيح عيسى بن مريم
c) C et L om.: عنها
d) H: القدس الشريف
e) ex conj.; C et L: الى ربوة
f) H om.: والله اعلم
g) H vit. ر منوف المذكو
h) H add.: وقال تعالى وقال الذى اشتراه الخ reiterat. vit.
i) H om.: وهذه — تحتى
k) H: موسى
l) C et L om.: ولا برا ولا بحرا
m) C et L ante haec verba: وهو قوله تعالى

جميع اقطار الارض انبأ عليه الكتاب بمثل هذا الثنا[a] او وصفه بمثل[b] هذا الوصف او شهد له[c] بالكرم غير مصر وروى[d] عن النبى صلعم انه قال ان الله سيفتح عليكم بعدى مصر فاستوصوا بقبطها خيرا فانّ لكم منهم صهرا وذمّةً او رحما وذمة[e] فاما الرحم فان هاجر امّ اسمعيل بن ابراهيم الخليل[f] عليهما السلام من القبط من قرية نحو الفرما يقال لها أُمّ العرب واما الذمّة فانّ النبىّ صلعم تسرّى من القبط مارية[g] ام ابراهيم بن رسول الله صلعم وهى[h] من قرية نحو الصعيد يقال لها حَفْن[i] من كورة أَنْصِنا فالعرب والمسلمون كافّةً لهم نسبٌ بمصر وافر من جهة امّهم مارية[k] امّ ابراهيم بن رسول الله صلعم لانّ ازواج النبىّ صلعم امّهات المومنين[l] فالقبط اخوالهم وصارت[m] العرب كافّة من مصر بامّهم هاجر لانها ام اسمعيل صلعم وهو ابو العرب وروى[n] عن النبى صلعم انه قال ستكونون[o] اجنادا[p] وخير اجنادكم الجند الغرمى[q] فاتّقوا الله فى القبط لا تاكلوهم اكل الخضر وروى عن عمر عن النبى[r] صلعم انه قال اذا فتح الله عليكم مصر فاتخذوا فيها جندا كثيفا[s] فذلك خير اجناد الارض فقال ابو بكر رضى الله عنه ولِمَ ذلك يا رسول الله قال لانهم فى رباط الى يوم القيامة وكتب رسول الله صلعم الى جماعة من الملوك منهم[t] هرقل ملك الروم وكسرى

---

a) C et L: النبا b) H om.: بمثل c) H: نها

d) Verba, quae sequuntur, usque ad ابو العرب desunt in L.

e) C add.: وروى عن ابى ذر عن النبى صلعم انه قال ستفتحون ارضا يذكر فيها القراط فاستوصوا باهلها خيرا فان لكم ذمة ورحما

f) H: خليل الرحمن g) C: مارتة h) C om.: وهى

i) H: حَفُن, C: حِفِن k) H vit.: لهم بسبب مصر وافوا بسبب امهم مارية

l) C: امهاتهم m) C: وضارب n) H om.: اجنادا — وروى

o) C: سيكونون p) ex conj. C: احبارا L: اخبارا q) L: الغربى H: اجنادكم الغربا r) C: نبى الله s) C et L: كنينا

t) H om.: منهم

فما اجابه احد منهم[a] وكتب الى المقوقس صاحب مصر فاجابه عن كتابه جوابا جميلا واهدى اليه ثيابا وادراعا وجاريتين[b] من القبط مارية واختها واهدى اليه عسلا فقبل هديته وتسرّى مارية فاولدها ابنه ابراهيم واهدى اختها لحسّان بن ثابت[c] وسأل عمّ عن العسل اهدى اليه فقال من اين هذا فقيل له من قرية من مصر[d] يقال لها بَنْهَا فقال اللهم بارك فى بنها وفى عسلها فعسلها الى يومنا هذا[e] خير عسل مصر[f] وروى عن عبد الله بن عبّاس انه قال دعا نوح عمّ ربّه[g] لولد وولّده مصر بن بيصر بن حام بن نوح وبه سُمّيتْ مصر وهو ابو[h] القبط فقال اللهم بارك فيه وفى ذريته وأسكنْه الارض المباركة التى هى امّ البلاد وغوث العباد التى نهرها افضل انهار[i] الدنيا واجعلْ فيها افضل البركات وسخّرْ له ولولده الارض وذلّلها لهم وقوّهم[k] عليها والكعبة[l] البيت الحرام هو بيت هاجر وابنها اسمعيل عليهما السلام الذى كانا سكنا به وروى ان البيت[m] هدم فى الجاهلية فولّت قريش بناءه رجلا من القبط يقال له يقوم[n] وادرك الاسلام وهو على ذلك البنا وصاهر القبط من الانبياء ابراهيمَ الخليل عمّ بتسرّيه[o] هاجر امّ اسمعيل عليهما السلام ويوسفَ بتزوّجه[p] ابنة صاحب عين شمس التى ذكرها الله تع فى كتابه فقال وَغَلَّقَتِ ٱلْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ ومحمدًا[r] صلعم بتسرّيه[s] مارية وممن ذكرهم[t] الله فى كتابه[u] من ال

---

a) H: فما حمد احدا منهم b) H: اختين c) L: عفان; C et L add.: فاولدها عبد الرحمن بن حسان d) C et L: بمصر
e) L om.: هذا f) C et L add.: اهل مصر g) H om.: ربه h) H: اهل
i) H om.: انهار — افضل k) L: وفرقهم; C om. haec verba.
l) Verba به — والكعبة quae in omnibus codd. leguntur, glossema esse videntur, vel nonnulla deesse oportet. m) H: هذا البيت
n) C: بقوم L: يقوم o) C et L: تسرى p) H: بزوج C et L: تزوج
r) C et L: محمد s) C et L: تسرى t) H: ذكره C et L: ذكر
u) H: كتابه العزيز

مصر[a] رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ (وقال)[b] أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا
أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ ٱللَّهُ الاية ومنهم قارون وكان ابن عمّ موسى قال الله تعالى
آتَيْنَاهُ مِنَ ٱلْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِٱلْعُصْبَةِ أُولِي ٱلْقُوَّةِ وقال عز وجل
فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ وكان قارون أَيْسَرَ اهل الدنيا ومنهم هامان
قال وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا ٱلْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلٰهٍ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يا
هَامَانُ عَلَى ٱلطِّينِ فَٱجْعَلْ لِي صَرْحًا ومنهم فيما يقال الخضر عليه
السلام[c] وروى بعض اهل العلم انه ابن[d] فرعون موسى[e] لصلبه وكان
آمن بموسى ولحق به مع مَن لحق به[f] من بنى اسرائيل وجاز[g] البحر
معه وكان مقدما عنده وكان نبيا ومنهم وزراء فرعون وجلساءه ذكر[h]
الله عز وجل منهم[i] فى كتابه حسن المحضر ورجاحة العقول فقال
عز وجل قال[k] للملاء من قوم فرعون إِنَّ هَٰذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ يُرِيدُ أَنْ
يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَٱبْعَثْ
فِي ٱلْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ[l] عَلِيمٍ فما[m] فى الدنيا جلساء[n]
ملك ارجح عقلا[o] ولا احسن محضرا[p] منهم حيث انصفوا وامروا ان
يمتحن بمثل ما وقع لهم بانه يشبه ما جاء[q] به ولم يكونوا فى المذلة[r]
وقبح المحضر كوزراء نمرود حين شاورهم فى ابراهيم فقالوا حَرِّقُوهُ وَٱنْصُرُوا
آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ذكر الله ذلك منهم فى كتابه ومنهم السحرة

---

a) C et L: فرعون b) وقال addendum est.
c) H: وقال فيمن يقال له d) H: من e) C et L om.: موسى
f) H om.: به g) C et L: فما جاز h) L: يذكر i) H: عنهم
k) H om.: قال — بسحره l) C: ساحر m) C: فهل
n) H om.: جلساء o) C et L: عقولا p) C et L: منظرا
q) C et L: حباه r) ex conj.; omn. codd. habent المنزلة

الذين[a] تجمّعوا[b] لموسى حين[c] رأوا ايات موسى لم يُصرّوا على الكفر ولم يلبثوا ان امنوا وسجدوا لله فقال تعالى فى كتابه[d] فَأُلْقِيَ ٱلسَّحَرَةُ سَاجِدِينَ قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ ٱلْعَالَمِينَ رَبِّ مُوسَى وَهَٰرُونَ وفى ايات كثيرة كرّر ذكرهم[e] واثنى عليهم فقال[f] فَٱقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ الى اخر الاية وروى ابن لهيعة عن[g] عبد الله بن هبيرة الشيبانى وبكر بن عمر الخولانى ويزيد[h] بن ابى حبيب قال كان عدد[i] السحرة اثنى عشر ساحرا[k] واجمعت[l] الرواة انه ما تعلم جماعة اسلمت فى ساعة واحدة اكثر من جماعة القبط وروى انه لم يفتتن رجل واحد منهم كما افتتن بنو اسرائيل بعبادة العجل وروى ان عبد الله بن عمرو قال القبط اكرم الاعاجم تحتدا[m] واسمحهم يدا وافضلهم عنصرا[n] واقربهم رحما بالعرب كافة وبقريش خاصة وروى ابو هريرة عن رسول الله صلعم قال مصر أطيب الارضين ترابا وعجمها اكرم العجم انسابا وقال بعض اهل العلم لم يبق من العجم امة الا وقد اختلطت بغيرها[o] الا قبط مصر وروى عن النبى صلعم انه قال حين مات ابنه ابراهيم لو عاش كان صدّيقا والآن له مرضعة[p] ترضعه فى الجنة ولو عاش لعتقت[q] القبط ولا استرق منهم احد ابدا ومنهم يونس[r] ابو بحت

---

a) C et H: الذى b) H: جمعوا, L: يجمعون c) C et L om.: حين
d) H om.: فى كتابه e) C et L add.: فيها f) C et L add.: حكاية عنهم
g) H: وعبد h) C et L: زيد i) H: عدة k) C et L add.: تحت يد كل ساحر منهم عشرون نقيبا تحت يد كل عريف منهم الفان (leg. est الف) من السحرة فكان جميع السحرة مائتى الف واربعين الفا ومائتين اثنى وخمسين انسانا بالرؤساء والعرفاء

l) Nonnulla deesse videntur; in verbis seqq. enim non de magis, sed de Coptis agitur. m) C et L: مجدا n) C et L: عصرا
o) C et L: ببعضها p) C et L: لموضعين q) L: لقطعت
r) C et L: تدنيس

نصّر من اهل قرية يقال لها تسبيين(?)[a] من كورة أَرْمَنْت وكان رجلا
من اهل العلم فنظر فى علمه فاذا به يخرج من صلبه رجل يخرب مصر
فاعطا الله موثقا[b] انه لا ينكح امراة ابدا وخرج الى الشام ثم الى
العراق فاقام بفارس بقرية يقال لها نِقَر وكان لملك تلك القرية ابنة
بها لمم فوصف[c] المصرىّ لها دواء لعلاجها فلما راها شاهد حسنا بارعا
وخطبها من ابيها فدخل عليها فجرت بينهما اسباب حتى[d] حملت[e]
منه فوضعت تحت نصر فجرى خراب الدنيا على يديه، ومنهم الاسكندر
ذو القرنين من اهل قرية نحو الاسكندرية يقال لها لوبية[f] فملك
الارض باسرها وذكره الله فى كتابه باسمه فقال وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِى
ٱلْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِى ٱلْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ
كُلِّ شَىْءٍ سَبَبًا فَأَتْبَعَ سَبَبًا حَتَّى إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ ٱلشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ
فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا ذَا ٱلْقَرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ
وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا وبنى سدّ ياجوج وماجوج قال الله تبارك
وتعالى قَالُوا يَا ذَا ٱلْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِى ٱلْأَرْضِ
فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا قَالَ مَا مَكَّنِّى
فِيهِ رَبِّى خَيْرٌ فَأَعِينُونِى بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا آتُونِى زُبَرَ
ٱلْحَدِيدِ الى اخر الاية وبنى الاسكندرية[g] ببلاد الخزر[h] وبنى مدينة
سمرقند وبنى الابراج والمناظر ببلد السكبس(?)[i] على بحيرة[k] طالس[l]

---

a) L: تسبيش; H: متيسروا b) C et L: عهدا c) H: يوصف المصرى
d) C: الى ان e) C et L: حبلت لوالدها فدخل عليها الخ
f) L: لونبية g) C et L: ويروى انها ارم ذات العماد التى لم يخلق
مثلها فى البلاد وبنى الاسكندرية h) ex conj. C et L: الخرز; H: الجرز
i) C et L: السكيس k) C: بحر; L: بحير l) C et L: طاس

فى آخر العمارة التى بالشمال وفعل بالعراق الافاعيل العجيبة[a] غضبا لما فعل بخت نصر بمصر فقتل دارا بن[b] دارا واخرب العراق وكتب الى معلمه بمصر[c] ارسطاطاليس يشاوره فى قتل من بقى منهم فكتب اليه لا تفعل ولكن ولّ كل رئيس منهم ناحية من بلده فانّهم يتنافسون فى الرياسة ولا يجمعهم ملك ابدا ففعل فلبثوا على ذلك زمانا طويلا فلما قام اردشير واجتمعوا عليه بعد تعب عظيم ومشقّة قال[d] انّ كلمة فرّقتنا اربع مائة سنة لكلمة ميشومة ، ومنهم هرمس المثلّث بالنعمة نبى وملك وحكيم وهو الذى صبّ الرصاص ذهبا بصّاصا[e] ، ومنهم اغاثيمون[f] وفيثاغورس تلاميذ هرمس من اصحاب الصابئة ولهم من علوم صنعة الكيميا والنجوم والسحر وعلم الروحانيات والطلسمات والبرابى واسرار الطبيعة[g] ومنهم ارسلاوس وبيدقلس[h] اصحاب الكهانة والزجر والبلاغة ، ومنهم بقراط صاحب الكلام على البارى عزّ وجلّ والحكمة ، ومنهم افلاطون صاحب السياسة والنواميس والكلام على مدن الملوك ، ومنهم ارسطاطاليس صاحب المنطق والاثار العلوية والحس والمحسوس والكون والفساد والسماء والعالم وسمع الكيان[i] والسماع الطبيعى ورسالة بنت[k] الذهب ورسالة العذرا[l] وفيما بعد الطبيعة حتى ان يعقوب بن اسحاق الكندى فيلسوف العرب[m] له اكثر من الف كتاب فى كل معنى كلها فصول من كتب ارسطاطاليس ، ومنهم بطليموس القلودى[n] صاحب الرصد والمساحة[o] والحساب وهو صاحب كتاب المجسطى فى تركيب الافلاك وحركات[p] الشمس والقمر والكواكب المتحيّرة والثابتة

---

a) C et L om. b) L om.: بن دارا c) L om. d) C et L add.: قالوا
e) C et L add.: ومنهم ادريس عليه السلام وهو هرمس f) Omn. codd.: اغانيمون g) C et L add.: وقد اودعت البرابى ذلك h) ex conj. C: الكتاب وبيدنليس L: بيدبليس H: تيدقلس i) ex conj. C et L: الكبار H: بيت k) H: l) H: غدا ; C et L add.: ورسالة الغرر m) L om.
n) ex conj. omn. codd.: العدوى o) C et L om. p) C et L: حركة

وصورة فلك البروج وكتاب جغرافيا فى مساحة الارض واقاليمها والجبال والبحار والوانها والعيون وابتدائها وانتهائها وصفة الامم الذيين[a] يعمرون[b] وجه الاض وكتاب الثمرة فى احكام النجوم وكتاب تسطيح[c] الكره ، ومنهم اراطس صاحب البيضة ذات الثمانية واربعين صورة فى[d] تشكيل صورة الفلك والف كوكب وعشرين[e] كوكبا من الكواكب الثابتة والزيج العلوى[f] ، ومنهم ابرخس[g] صاحب الرصد والالة المعروفة بذات الحلق[h] ، ومنهم تاون[i] صاحب الزيج المنسوب اليه ، ومنهم داراتيوس[k] وفاليس واصطفن[l] اصحاب كتب احكام النجوم ، ومنهم ايون[m] وله الهندسة والمقادير وكُتُب الجغرافيا[n] والحيل[o] الروحانية وعمل السكايات[p] والالات لقياس الساعات ، ومنهم فيلون[q] وله علم[s] الدواليب والارحية والحركات بالحيل اللطيفة ، ومنهم ارسميدس صاحب حيل الهندسة والمرايا المحرقة وعمل المنجنيق[t] ورمى الحصون والحيل على الجيوش[u] ، ومن دخلها من الملوك والخلفاء واهل

a) C: الذى b) C et L: يعروا روحة c) C: تسطيع d) C et L: من
e) L: والاثنين وعشرون H: واثنى وعشرون f) H vit.: العالمون
g) ex conj. C: ايرجس L: ارجس H: ابن حنين h) C et L: الحلق
i) ex conj. C et L: ياون H: تلون k) C et L: دامانيوس H: دارابنوس
l) C: واصطن H: واسقطرا m) H: ابدن n) C et L om. o) C: واحيل
L: واجيل p) C et L: السكانات q) C: فيلور L: فليور
r) C add. vit.: صاحب البريطى s) H: عمل t) C et L: المجانيق
u) Post haec verba in codd. C et L haec sequuntur:
والعساكر فرّا وكرّا ، ومنهم ماريه وقليبطر ولهم الطلسمات والخواص والصنايع ومنهم ابلونيوس[1] وله كتاب المخروطات وكتاب قطع الخطوط ، ومنهم ثاذوسيوس[2] وله كتاب الاكر ، ومنهم بتس[3]

1) ex conj. C et L: ايلونيوس 2) ex conj. C et L: تابوشيش
3) ex conj. C: قيطس L: فيطس

العلم والشعر[a] والخطابة وكل من برع على اهل زمانه او نجم على اهل عصره فيتسع[b] ذلك علينا ولكن نختصر من ذلك على المشهورين ذكر اهل العلم والمعرفة بالرواية انه دخل مصر فى فتحها[c] ممّن صحب رسول الله صلعم مائة رجل ونيف[d] وقال يزيد بن ابى حبيب وقف على اقامة قبلة الجامع[e] ثمانون رجلا من اصحاب رسول الله صلعم منهم الزبير[f] بن العوام[g] والمقداد بن الاسود وعبادة بن الصامت وابو الدرداء وفضالة بن عبيد وعقبة بن عامر وابو ذرّ[h] ورافع بن مالك وربيعة ابن شرحبيل بن حسنة وسعد بن ابى وقّاص وعمرو بن علقمة وعبد الله بن عمرو بن العاص[i] وعبد الله بن عمر ابن الخطاب وخارجة بن

وله كتاب الحساب ومنهم اوطوقيوس[4] وله كتاب الاسطوانة ودخلها يعنى مصر جالينوس وديسقوريدس صاحب الحشائش وذوجانس والاغانين(?) واسايوس وفرفوريوس[5] وروفس ولهم الطب اليونانى وكل هؤلاء ساكنون فى مصر فى الدهور والايام السالفة لم غيرت ذهن واحد منهم ولا اضطرب بعقله. وامّا من كان من الانبياء عليهم السلام فابراهيم الخليل واسماعيل ويعقوب ويوسف واثنا عشر نبيا من ولد يعقوب وهم الاسباط وموسى وهارون ويوشع بن نون وعيسى بن مريم ودانيال عمّ فى زمان من كان بها من قبل الاسلام وامّا من كان بها فى الاسلام[6] من الصحابة والتابعين والفقهاء والعلماء والاحبار والزهاد

a) C et L add: النجوم

b) C et L: فلو ذكرناه لشق علينا ولكن نختصر فى ذلك على المشهورين

c) H om.: فى فتحها d) H om.: ونيف

e) C add.: جامع عمرو بن العاص بمصر القديمة f) C et L ante hoc nomen add.: ابو ذر الغفارى g) C: العواب h) H add.: وجمرة

i) C om.: بن جزّ ونيته بن صواب

---

4) ex conj.; C et L: افطوفس 5) ex conj.; C: قرهونوس L: قرهوبس

6) L om.

حذافة وعبد الله بن ابى سعد بن ابى سرح[a] وابو رافع مولى رسول
الله صلعم ومحمد بن مسلمة ومسلمة بن مخلد وابو ايوب ورويفع بن
مالك[b] وحبيب بن معقل وكعب بن ضبّة ومعاوية بن خريج وعمار
ابن ياسر وعمرو بن العاص رضى الله عنهم اجمعين[c]، وامّا من[d] كان بها
من الفقهاء والعلماء فمنهم يزيد بن ابى حبيب والليث بن سعد وله
مذهب منفرد به[e]، ومنهم عبد الله بن وهب يفوق[f] بتصنيفه جماعة
من الفقهاء المصنفين وله من تصنيفه نحو مائة جزء، ومنهم عبد الله
ابن لهيعة له منزلة فى الفقه والحديث والاخبار، ومنهم اشهب وابن
القاسم وعبد الله بن الحكم[g] واسد بن موسى ومحمد بن عبد الحكم
والمزنى وربيع المؤذن واحمد بن محمد بن سلامة الطحاوى[h] ولكل
واحد منهم من الكتب المصنفة ما يعجز عن نظيرها سائر اهل
الدينا، ومنهم سعيد بن ابى غفير ويحيى بن عثمان وابن فريد[i]
ومحمد بن يوسف الكندى والميسرى وابن ابى خثيمة وكل واحد
منهم قد فاق اهل عصره وبرز عليهم فى الفقه والعلم والاخبار وايام الناس
والافتنان[k] فى سائر العلوم، وكان بها من النزّهاد حيوة بن شريح
وسليمان بن قاسم وابو الربيع الزيدى وسعيد الادم وادريس الخولانى
وذو[l] النون المصرى وغيرهم ممّن[m] ذكرناهم، وشاعرهم حبيب بن اوس
الطائى وفارسهم مالك[n] بن ناعم فارس الاشقر[o] وتكلّامتهم غيلان بن
مهران رئيس البلاغة[p]، وولد بها من الخلفاء عمر بن عبد العزيز

---

a) H om. b) C et L: ثابت c) C et L pro his verbis: وابو هريرة وغيرهم
d) C: ما e) C et L add.: وهو الذى اخرج الرشيد من يمينه التى عجز
عنها فقهاء الدنيا وعمر بن الحارث الفقيه وغيرهم f) C et L: يقول
g) om. H. h) C et L add.: وكل واحد منهم قد برع فى مذهبه ونجم
على اهل عصره i) C et L: قديد k) ex conj.; H: وانتفنّن
C et L: والافتنان l) H om.: وذو — ذكرناهم m) ex conj.; C et L: من
n) C et L: الملك o) C et L add.: المعروف بفارس صدف
p) ex conj.; H: العلانية, C et L: البعلانية

وجعفر المتوكّل[a] ، واما من دخلها من الفقهاء وغيرهم فالشعبى[b] الشافعى وحفص الفرد وابراهيم بن ادهم ومنصور بن عمّار المتكلّم ، ودخلها من الخلفاء[c] معاوية ومروان بن الحكم وعبد الله بن الزبير وعبد الملك بن مروان[d] ومروان بن محمد والسفاح والمنصور والمامون والمعتصم والواثق ، ودخلها من الشعراء نصيب وجميل بثينة وكثيّر عزّة وقيس الرقيات والاخوص وابو ذويب ومعلى الطاى وابو نواس ودعبل بن على والغيداق ويزيد وابو صعصعة وابو خجلة وابن جرار[e] وغير ممن ذكرناهم ، فامّا ذكر مصر وفضلها على غيرها من الامصار وما خُصّتْ به وأُوثِرتْ به على غيرها فروى ابو نصر العبارى قال مصر خزانة الارض كلها وسلطانها سلطان الارض كلها قال الله تعالى على لسان يوسف عم ٱجْعَلْنِى عَلَى خَزَآئِنِ ٱلْأَرْضِ إِنِّى حَفِيظٌ عَلِيمٌ ولم تكنْ تلك الخزائن بغير مصر فذكرها الله تعالى بخزائن الارض فأعان[f] الله بمصر وخزائنها كل حاضر وبادٍ فى جميع الارضين وجعلها متوسّطة فى الدنيا وهى فى الاقليم[g] الثالث والرابع فسلمت من حرّ الاقليم الاوّل والثانى ومن برد الاقليم الخامس والسادس والسابع فطاب هواها ونَقِىَ جوّها وضعُف حرّها وخفّ بردها فسلم اهلها من مشاتى الجبل[h] ومصايف عمان وصواعق تهامة ودماميل الجزيرة وجرب اليمن وطواعين الشام وغلاء العراق وعقارب عسكر مُكْرَم وطحال[i] البحرين وحمّا خيبر[k] وامنوا من غارات الترك وجيوش الروم وطوائف[l] العرب ومكائد[m]

---

a) H add.: على الله رحمهم الله تعالى
b) C et L add.: وابو سلمة بن عبد الرحيم وعكرمة ومحمد بن اسمعيل
c) H om.: الخلفاء — المتكلم
d) Codd. add.: وعمر بن عبد العزيز
e) C et L add.: وفى نسخة اخرى وابو خلجلة وفى غيرها ريزبة بن ندان ; hoc est glossema olim in margine scriptum; unde patet, C et L idem archetypum secutos esse.
f) H: فاغاثها
g) C et L ubique: الاقليم
h) C et L: سباتى من الجبال
i) C et L: وطلب
k) H: حنين
l) H: وطوائل
m) ex conj.; omn. codd.: مكاثرة

الديلم وسرايا القراطط وتزف[a] الانهار وقحط الامطار[b] وقد اكتنفتها معادن رزقها وقرب تصرّفها فكثر خصبها ورفع عيشها ورغد خيرها ورخص سعرها وقال سعيد بن ابى[c] هلال مصر امّ البلاد وغوث العباد وذكر ان مصر مصوّرة فى كتب الاوايل وسائر المدن مادّة ايديها اليها تستطعمها ، وقال عمرو ابن العاص ولاية مصر جامعة تَعدل الخلافة وأجمع اهل المعرفة ان اهل الدنيا مضطرّون الى مصر يسافرون اليها ويطلبون الرزق بها واهلها لا يطلبون الرزق فى غيرها ولا يسافرون الى ارض سواها حتى لو ضُرب بينها وبين الدنيا سور تغنى بما فيها عن سائر الدنيا ، وروى عن خيوة بن شريح عن عقبة بن مسلم[d] حديث يرفعه الى الله عزّ وجلّ يقول يوم القيامة لساكنى مصر فيما يعدّد عليهم من نعمته[e] أَلَمْ اسكنْكم مصر فكنتم تشبعون من خبزها وتروون من مائها امسكوا على افواهكم ، وقال يحيى بن ادم بن سعيد جُلْتُ[f] البلاد فما رايت الورع ببلد من البلدان الّا بالمدينة ومصر وقال خالد بن يزيد كان كعب الاحبار يقول لولا رغبتى فى الشام لسكنت مصر فقيل له[g] ولِمَ ذلك يا ابا اسحاق قال انّى لاحبّ مصر واهلها لانّها بلدة معافاة من الفتن[h] واهلها اهل عافية فهم بذلك يعافون ومَن ارادها بسُوء كبّه الله على وجهه فهو بلد مبارك لاهله فيه ، وروى عن سعد[i] بن عبيد الاصبحى(?) انه قال مصر بلدة معافاة من الفتن لا يريدهم احد بسوء الا صرعه الله ولا يريد احد اهلاكهم الا اهلكه الله وذكر اهل العلم انه مكتوب فى التوراة بلد مصر خزانة الله فمن ارادها بسوء قصمه الله وقال ابو الربيع السايح نِعْمَ بلد مصر يحجّ منها بدينارين ويقرى بدرهمين يريد الحجّ فى بحر القلزم والقرو الى اسكندرية

---

a) ex conj.; C et L: قبوق H: بيوت b) H: قط الامصار
c) C et L om.: ابى d) L: ابى مسلم H om.: حديث
e) C et L om.: من نعمته f) C et L: دخلت g) C et L om.: له
h) H: العين i) L: سعيد

وسائر سواحل مصر، وذكر يحيى بن عثمان عن احمد بن عبد الكريم
قال جُلْتُ[a] الدنيا ورايت اهلها ورايت اثار الانبياء والملوك والحكماء
ورايت بناء كسرى وقيصر وغيرهما من ملوك الارض ورايت اثار سليمان
ابن داوود عليه السلام ببيت المقدّس وتدمر ودير الاردن[b] وما بنته
الشياطين بتدبير النبوّة فلم أَرَ مثل برابى[c] اهل مصر على حكمتها ولا
مثل الابار التى بها والابنية التى لملوكها وحكماءها، وبمصر[d] ثمانون
كورة ليس فيها كورة الا وفيها طرائف وعجائب من اصناف البرّ[e]
والابنية[f] والنتاج[g] والشراب والطعام والفاكهة وجميع ما ينتفع به الناس
وتذخره الملوك يُعرف صنف كلّ كورة وجهازها[h] وينسب كل لون
الى كورة، فصعيدها ارض حجازيّة حرّها حرّ الحجاز تنبت النخل والاراك
والقرظ والدوم والعشر واسفل ارضها شأميّ[i] يمطر مطر الشام وينبت
نبات الشام من الكروم والتين والموز والجوز وسائر الفاكهة والبقولات
والرياحين ويقع به الثلج، ومنها كورة الاسكندرية ولوبية[k] ومراقية
برارىّ وجبال وغياض تنبت الزيتون والكروم برّيّة بحريّة جبلية بلادُ
ابل وماشية ونتاج وعسل ولبن وبكلّ كورة من مصر مدينة قال الله
عزّ وجلّ وَأَبْعَثْ فِي ٱلْمَدَآئِنِ حَاشِرِينَ وفى كل مدينة منها اثار[l] كريمة
من الابنية والصخور والرخام والبرابى والعجائب وتلك المدن كلها تؤتى
فى الماء فى السفائن تحمل الطعام والمتاع والالات الى الفسطاط[m] وتحمل
السفينة الواحدة ما يحمله خمسمائة بعير[n]، ومنها الاسكندرية فى

---

a) L: جولت; C: حولت b) H om.: ودير c) C: بر; H: بربات
d) ex conj.; omn. codd.: ومص e) H: السرر f) codd. الانبية; Sojuti et Maqrizi: الابنية g) H: النفاج h) H: وجهارها; L: وجهزاها
i) C: فسابى; L: فسانى k) textus mendosus; cod. C qui verbis Sojutii maxime appropinquare videtur, valde depravatus, ut مراصية, بيارى, حيال; verba inter se satis connexa non sunt; fortasse nonnulla desunt; at emendatio dubiosa. l) H: اشارة m) H om. تحمل — الفسطاط
n) C et L add.: واكثر

ابنيتها وعجائبها واثارها واجمع الناس انه ليس فى الدنيا مدينة على[a] مدينة بثلاث طبقات غيرها ولمّا دخلها عبد العزيز بن مروان وهو اذ ذاك امير مصر قال لعاملها حين راى اثارها وعجائبها اخبرنى كم كان عدد اهلها فى ايام الروم قال والله ايّها الامير ما ادرك علم هذا احد من الملوك قط ولكن اخبرك كم كان فيها من اليهود[b] فانّ ملك الروم امر باحصائهم فكانوا ستّمائة الف قال فما هذا الخراب الذى فى اطرافها قال بلغنا عن بعض ملوك فارس حين ملكوا مصر انّهم امروا بأخذ دينار من كل محتلم بمصر لعمران الاسكندرية فاتاه كبراء اهلها وعلماءهم فقالوا ايها الملك لا تتعبْ لانّ ذا القرنين[c] اقام على بناءها ثلاثمائة سنة وعمرت بعده ثلاثمائة سنة واتاها الخراب[d] منذ ثلاثمائة سنة ولقد اقام اهلها سبعين سنة لا يمشون فيها نهارا الا بخرق سود على جبهاتهم[e] خوفا على ابصارهم من شدة بياضها، ومن فضائلها قال المفسّرون من اهل العلم انّها المدينة التى وصفها الله فى كتابه فقال إِرَمَ ذَاتِ ٱلْعِمَادِ ٱلَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي ٱلْبِلَادِ قال احمد بن صالح قال لى سفيان بن عيينة يا مصرىّ اين تسكن قلت اسكن الفسطاط قال لى أَتَأْتِي[f] الاسكندرية قلت نعم قال لى سفيان تلك كنانة الله يجعل فيها خير سهامه وقال عبد الله بن مروان الصدفى لمّا نُعِيَ إِلَىّ ابن عمّى خالد بن زيد وكان توفّى بالاسكندرية لقينى موسى بن على بن رباح وعبد الله بن لهيعة والليث بن سعد وكانوا متفرّقين[g] يقولون اليس مات بالاسكندرية فأقول بَلَىَ فيقولون هو حىّ عند الله يرزق ويجرى عليه اجر رباطه ما قامت الدنيا وله اجر شهيد حتى يحشر على ذلك، ومن عجائبها المنارة وطولها مائتان وثمانون ذراعا وكان فيها مرأة يرى فيها من يمن[h] الى القسطنطينية وبها الملعب الذى كانوا يجتمعون فيه لا

a) L om. على مدينة b) H: الاسرائليين c) C et L add. لما بنى اسكندر
d) H: وانّها لخراب e) C et L: فى ايديهم f) H: اياك
g) C et L add.: كلهم h) C et L: يمر

يرى احدهم شيئا دون صاحبه[a] انْ عمل احدهم شيئا او تكلّم او قرأ كتابا او لعب لعبا من الالعاب سمعه[b] الباقون ونظر القريب والبعيد سواء وفيه كانوا يترامون بالكرة فمَن دخلتْ كمّه وتى مصر وكان عمرو ابن العاص قد دخل تاجرا فى الجاهلية بالادم والقطن فشهد هذا الملعب فيمن ينظر فدخلت الكرة كمّه فانكروا ذلك وقالوا ما كذّبْنا هذه الكرة قط أنّى لهذا الاعرابى بولاية مصر فاعادوها فعادت الكرة الى كمّه مرّات فتعجّبوا من ذلك الى أن جاء الله بالاسلام وكان من امره ما كان، وبها السوارى والمسلّتان وعجائبها واثارها أكثر من ان تحصى حتى ان خليجها مبلّط بالرخام من اوّله الى اخره يوجد كذلك الى اليوم وقال الذين ينظرون فى الاعمار والاهوية والبلدان وترب الاقاليم والامصار لم يطُلْ اعمار الناس فى بلد من البلدان كطولها بمربوط من كورة الاسكندرية ووادى فرغانة، وذكر اهل العلم ان المنارة كانت فى وسط الاسكندرية حتى غلب عليها البحر فصارت فى جوفه ترى الابنية والسنين فى البحر عيانا الى يوم القيامة، ومنها كورة الفيّوم وهى ثلاثماية وستّون قريةً ديرتْ على عدد ايّام السنة لا تقصر عن الرىّ فانْ قصر النيل سنة من السنين مارت كل قرية منها مصرِ يوما واحدا وليس بالدنيا بلد بنى[c] بالوحى غير هذه الكورة وليس بالدنيا بلد انفس منها ولا اخصب ولا اكثر خيرا ولا اعزّ فلو قايسنا بأنهار الفيّوم انهار البصرة ودمشق لكان لنا بذلك الفضل ولقد عدّ جماعة من اهل العقل والمعرفة مرافقها وخيرها فاذا هو شىء لا يحصى فتركوا ذلك وعدّوا[d] ما بها من المباح ممّا ليس عليه ملْك لاحد من المسلمين ولا معاهد يسقى به القوىّ والضعيف فاذا هو فوق سبعين صنعا[e]، ومنها مدينة منف وانّ عجائبها وابنيتها واصنامها ودفائنها وكنوزها اكثر من

---

a) C et L: ولا يتظالمون بالنظر كل واحد منهم تلقاء وجهه صاحبه
b) hic excipit cod. H. c) ex conj.; C et L: بنى d) L: وعادوا
e) ex conj.; C et L: صنفا

ان تحصى لا يدفع ذلك دافع ولا ينكره منكر من اثار الملوك والحكماء
والانبياء قال ابراهيم بن منقذ الخولانى خرجنا الى منف فاذا بعثمان
ابن صالح جالسا على باب كنيسة فسلمنا عليه فقال أتدرون ما
مكتوب على باب هذه الكنيسة قلنا ما هو قال مكتوب عليه انا فلان
ابن فلان لا تلوموني على صغر هذه الكنيسة فانّى اشتريت كل ذراع
منها بماية دينار فقلنا ان لهذا قصّة فقال ههنا وكر موسى عمّ الرجل
وقتله ، ومنها مدينة عين شمس وفيها هيكل الشمس وعجائبها وملاعبها
وابنيتها وبها العمودان الذان لم يُرى اعجب منهما ولا من شانهما
فانّهما محمولان على وجه الارض ليس لهما اساس وطولهما فى السماء
نحو خمسين ذراعا فيهما صورة انسان على دابّة وعلى راسه شبه
صومعة من نحاس فاذا جرى النيل قطر من راس كلّ صورة ماء
تستبينه وتراه منها واضحا ينبع ، ومنها الفرما وهى اكثر عجائب واقدم
اثارا يذكر اهل مصر انه كان منها طريق الى جزيرة قبرس[a] فى البرّ
فغلب عليه البحر ويقولون غلب البحر على مقطع الرخام الابيض
والابلق بلوبية[b] ، قال يحيى بن عثمان كنت[c] ارابط بالفرما وكان بينها
وبين البحر قريب من يوم يخرج الناس والمرابطون فى اخصاص على
الساحل ثم علا البحر على ذلك كلّه وقال ابن قديد توجّه ابن المدبر
الى الفرما فى عدم ابواب من الحجارة فى شرقى الحصن احتاج ان يعمل منها
جبيرا[d] فلما قلع منها حجرا او حجرين خرج اليه اهل الفرما فى السلاح
فمنعوه من قلعها وقالوا هذه الابواب التى قال الله عزّ وجلّ فيها[e] على
لسان يعقوب وقال يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ
أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وبالفرما نخلها العجيب الذى يثمر حين[f] ينقطع البسر
والرطب من النخل من سائر الدنيا ويبتدى هذا الرطب حين يلد

a) L: قبرص b) ex conj.; C: بالاوينة; L: بلونيه c) ex conj.; C et L: كتب
d) ex conj.; C et L: جسرا e) ex conj.; C et L om. f) verba, quae sequuntur, in codd. ex parte mutilata sunt.

النخل فى الكوانين فلا ينقطع اربعة اشهر حتى يجى البلح فى الربيع
ولا يوجد ذلك فى بلد من البلدان لا بالبصرة ولا بالحجاز ولا باليمن ولا
بغيرها من البلدان ويكون فى هذا البسر ما يكون وزن البسرة منه
عشرين درهما واكثر وفيه ما يكون طول البسرة منه قريبا من فتر وقال
ابن البخت كان اربع كور بمصر ليس على وجه الارض افضل منها
ولا تحت السماء لها نظير كورة الفيوم وكورة اتريب وكورة صمهود
وكورة صا واما خراجها فجباها عمرو بن العاص اول سنة فتحها الف
الف دينار وكتب اليه عمر بن الخطاب يُعْجز رأيه ويقول جبيت الروم
عشرين الف الف دينار فلما كان فى العام المقبل جباها اثنى عشر الف
الف دينار فلما عزل عثمان عمرا منها وولّى عبد الله بن سرح زاد على
القبط فى الخراج فبلغت اربعة عشر الف الف دينار فقال عثمان
لعمرو درّتْ اللقحة فقال عمرو واضررتم بالفصيل فادبرت منه يومئذٍ
ولم تزلْ تنقص الى اليوم فما جبيت فى ايام بنى امّيه وبنى العباس
الا دون الثلاثة الاف[a] الف غير ولاية امير المومنين هشام فانّها جباها
ابن الحجاب اربعة الاف الف وولاية بنى طولون فانّهم بالغوا فى عمارتها
فجباها ابو الجيش اربعة الاف الف دينار ووَلِىَ خراجها ابن الحجاب لامير
المومنين هشام فخرج بنفسه فمسح ارض مصر كلها عامرَها وغامرها ممّا
يركبه النيل فوجد فيها ثلاثين الف الف فدان وقال الليث ابن
سعد وَلِىَ الخراجَ الوليد بن رفاعة[b] لامير المومنين هشام فخرج لاحصا
بالجماجم والقرى فاقام ستّة اشهر بالصعيد وباسفل الارض ثلاثة اشهر
فاحصى فوق عشرة الاف قرية فى اصغر القرية منها خمسمائة جمجمة
من القبط تكون جملة ذلك خمسة الاف الف وولى الخراج أسامة
ابن زيد لامير المومنين سليمان فكتب اليه لانّى[c] احلب الدرّ حتى
ينقمع ثم احلب الدم حتى ينصرم فذلك اوّل شدة اصابت اهل

a) C et L hic et infra: الف b) sic Sojuti; C et L: رقاعة
c) C: ابن; L: لبن

مصر فقال امير المومنين سليمان يوما وقد اعجبه ما فعل أسامة يقرضه
لا يرتشى دينارا ولا درهما قال ومن هو قيل له ذلك عدوّ الله ابليس
فغضب وقام من مجلسه فلمّا توفّى امير المومنين سليمان بن عبد
الملك وولِىَ عمر بن عبد العزيز توجّه الى عزل اسامة قبل دفن سليمان
وولّى حيّان بن شريح وامر ان يحبس اسامة فى كل قيد ستة اشهر
واسامة بنى المقياس القديم، وكتب المنصور الى محمد بن شعيب وكان
يلى[a] خراج مصر يستحثّه بالخراج فكتب اليه يشكو اختلالها وانّها
تحتاج الى انفاق فأنّها ترِدّ اضعاف ما ينفق فوافق ذلك خروج بنى
لحسن فكتب اليه لا تكشعْ عن السؤل باخبارها انّك لا تدرى من
النائج فزاد ذلك فى انكسارها واختلالها ، وذكر انّ عمرا بن العاص
رضى الله عنه قال للمقوقس ويحك انّك قد وليت هذه مصر[b] ثلاثين
سنة فبما تكون عِمارتها قال بخصال منها ان تحفر خلجها وتسدّ جسورها
وتُرَعها ولا يوخذ خراجها الا من غلتها ولا يقبل مطل اهلها ويوفّى لهم
بالشروط وتبذل الارزاق على العمال ليلّا يكون سبب للارتشاء ويرفع
من اهلها المعاون والهدايا لتكون قويّة فبذلك تعمر وترجى خراجها،
واما ما يُعجب منه رونق منظرها فذكِر عن كعب الاحبار انّه قال مَن
اراد ان ينظرَ الى شبه الجنة فلينظر الى مصر اذا اخرفت واذا ازهرت
واذا طهرتْ انهارها وتهدّلت ثمارها وفاض خيرها وغنت طيرها ، عن
عبد الله بن عمرو قال من اراد ان ينظر الى الفردوس فلينظر الى ارض
مصر حين تخضرّ زروعها ويزهر ربيعها وتكسى بالنّوّار اشجارها وقال
المأمون لابراهيم بن تميم صِفْ لى مصر حين تخضرّ زروعها ويزهر
ربيعها وتكسى بالنّوّار اشجارها وأوجزْ قال حفلة الفرس فى الربيع
وعجزه فى الرمل يريد انها برّيّة حجريّة تربيع[c] فى الريف تبيد[d] فى البدو،
وذكر اهل مصر ان موسى بن عيسى الهاشمى كان امير مصر فقال لهم

a) L: على b) C et L: هذا المصر c) ex conj.; L et C: يدبع
d) ex conj.; C et L: ينبل

يوما وهو بالميدان الذى فى طرف المقابر أتتأمّلون[a] ما ارى قالوا وما يرى الامير قال ارى ميدان رهان وجنان نخل وبستان شجر[b] ومنازل سكنى ودور خيل وجبّان اموات ونهرا عجّاجا وارض زرع ومراعى[c] ماشية ومرتع خيل وصايد بحر وقنص[d] وحش وملّاح سفينة وحادى ابل ومفازة رمل وسهلا وجبلا فى اقلّ من ميل فى ميل، ذكر انه صوّر للرشيد صورة الدنيا فما استحسن منها غير بلد اسبوط ومساحتها[e] ثلاثون الف فدّان فى دست واحد لو قطرت قطْرة لفاضت على جميع جوانبه ويزرع فيه الكتان والقمح والقرظ وسائر اصناف الغلّات فلا يكون على وجه الارض بساط اعجب منه من جانبه الغربى جبل ابيض على صورة الطيلسان كانّه فيروز ويحفّ به من جانبه الشرقى النيل كانّه جدول فضة لا يسمع فيه الكلام من شدة[f] اصوات الطير واجمع الناس انه ليس على وجه الدنيا بساط قرْظ فيه خيل موقوفة وخيام مضروبة ونتاج مهارى مارسة[g] وقهارمة الا بمصر، واما نيلها فروى ابن لهيعة ان معاوية بن ابى سفيان قال لكعب أسالك بالله العظيم يا كعب هل تجد لنيل مصر ذكرا فى كتاب الله التورية قال أى والذى فلق البحر لموسى انّى لأجد فى كتاب الله انّ الله يوحى اليه عند جريته ان الله يامرك ان تجرى كذا فاجْر على اسم الله ثم يوحى عند انتهائه ان الله يامرك ان ترجع فارْجع راشدا، وروى عن النبى صلعم انه قال اربعة انهار من الجنة سيحان وجيحان والنيل والفرات وروى ان الله خلق نيل مصر معادلا لانهار الدنيا ومياهها فحين يبتدى هذا زيادة تنقص كلها لمادّته وحين ينقص تمتلئ كلّها لمادّته منه، وذكر ابو قتيبة ان نيل مصر فى زيادته يقوى حلّه من أوّله الى اخره، وقال ابن لهيعة امّا نيل مصر فصنّفه على جميع كور مصر عشرون ومائة الف

a) C vit.: بطرو المغانر نتاهون; L: بطرق المعانر b) C: ومتجرا
c) ex conj.; C et L: راعى d) L: قابص e) om. C. f) L: لشدة
g) dub., ut omnia haec verba; C: وساسه

رجل معهم المساحى والالات سبعون الفا للصعيد وخمسون الفا لاسفل الارض لحفر الخلج واقامة الجسور والقناطر وسدّ الترع وقطع القصب والحلفا وكل نبت[a]، وقال محفوظ بن سليمان اذا تمّر من النيل عشرون ذراعا وفى خراج مصر فاذا زاد بعد ذلك ذراعا اخر زاد فى الخراج الف دينار لما يروى من الاعمال فاذا زاد ذراعا اخر نقص مائة الف من الخراج لما يستبحر من البطون، وذكر ابن عفير ان عمر بن الخطاب كتب الى عمرو بن العاص بسم الله الرحمن الرحيم من عبد الله عمر امير المومنين الى عمرو بن العاص سلام عليك فانى احمد اليك الله الذى لا الهَ الا هو امّا بعد فانى فكرت فى بلد مصر وانّ ارضها ارض واسعة عريضة رفيعة قد اعطا الله اهلها عددا وجلدا وقوةً فى برّ وبحر قد عالجتها الفراعنة وعملوا فيها عملا محكما مع شدة عتوّهم وتعجّبتُ من ذلك فاحبّ ان تكتب الىّ بصفة مصر كأنى انظر اليها فكتب عمرو بن العاص بسم الله الرحمن الرحيم لعبد الله عمر امير المومنين من عمرو ابن العاص سلام عليك فانى احمد اليك الله الذى لا اله الا هو امّا بعد فقد بلغنى كتابك وقرأته وفهمته وامّا ما فكرت فى صفة ارض مصر فانّ[b] كتابى سيكشف عنك غطاء الخبر ويرمى على بالك ببيانة البصر وانّ مصر وما احْتجتَ ان تعلمه من صفتها برّية سوداء وشجرة خضراء بين جبل اغبر اعفر قد اكتنفها ومعدن مرفقها ومحيط رزقها ما بين اسوان الى حسا (?)[c] من البحر فى جنب البحر مسيرة الراكب شهرا[d] كأنّ جبلها ورملها بطن اقبّ[e] او ظهر اجبّ فيه مخطّ نهر مبارك الغذوان ميمون البركات يسيل بالذهب يجرى بالزيادة[f] والنقصان كمجارى الشمس والقمر له ايام تسيل اليه عيون الارض وينابيعها مأمورة بذلك حتى اذا ربا[g] وطمّ واظلم لججه واغلولب عبابه كانت القرى

---

a) C et L add.: مصر b) ex conj.; C et L: معان c) textus emendandus, at nescio quomodo. d) textus corruptus est, nonnulla deesse videntur. e) ex conj.; C: اقا f) C: على الدهب g) L: زنا

كالمراكبى بما احتاط بها لا يرحل من بعضها الى بعض الا فى السفن والمراكب ولا يلبث[a] الا قليلا حتى يكون فى اوّل ما بدا من جريه وأوّل ما طفا من سريه حتى تستبين مُتُونها ثم تنتشر فيه امة محقورة قد رزّقوا على ارضهم جلدا وقوّة [لغيرهم] ما سعوا به من كدّهم وما نالوا[b] بجهدهم من ذلك يسقون الارض وخرايبها وروابيها ثم يلقون فيها من صنوف الحبّ ما يرجون به التمام من الربّ وما يلبث الا قليلا حتى يشتدّ ثم تُسْبل[c] قنواته وتصفرّ ويسقيه من تحت الثرى ومن فوق الندى او سحاب مثمر بالاوال[d] مستدرّ ثمّ فى هذا الزمان من زمانها تغنّى[e] ذبابها ويبدأ صرامها فحينا هى مدرة سوداء واذا هى لجّة زرقا ثم غوطة خضراء ثم ديباجة رقشاء ثم فضّة بيضاء فتبارك الله احسن الخالقين الفعال لما يشاء وإنّ خير ما اعتمدت عليه فى ذلك شكر لله عزّ وجلّ يا امير المومنين على ما انعم الله عليك منها فادام الله لك النعمة والكرامة فى امورك كلها والسلام ، واجمع اهل العلم انه ليس بالدنيا نهر اطول مدّا من النيل يسير مسيرة شهر فى بلاد الاسلام وشهرين فى بلاد النوبة واربعة اشهر فى الخراب حيث لا عمارة الى ان يخرج من جبل القمر[f] خلف خط الاستواء [وليس فى الدنيا نهر يصبّ فيه من الجنوب الى الشمال[g] الا هو[h] وليس فى الدنيا نهر يصبّ الى بحر الروم والصين غير نيل مصر[i]] وليس فى الدنيا نهر يزيد ويمدّ فى اشدّ ما يكون من الحرّ حين تنقص انهار الدنيا وعيونها غير نيل مصر وكلما زاد الحرّ كان اقوى لزيادته وليس فى الدنيا نهر يزيد بترتيب وينقص بترتيب غير نيل مصر وليس فى الدنيا نهر

---

a) L: يكتب b) C: بلا حمد نيالهم; in textu hujus loci nonnulla dubia sunt. c) ex conj.; C et L: يسيل d) lectio corrupta est. e) ex conj. C: تغنى; L: تبقى f) ex conj.; C: القمر; L: القمر g) C: من الشمال الى الجنوب h) ex conj.; om. C. i) uncis inclusa om. L recte.

يزرع عليه ما يزرع على نيل مصر ولا يجيء من خراج نهر من انهار الدنيا مثل ما يجيء ممّا سقى النيل ، واما فضل مقبرتها فذكر اهل العلم ان الطور من المقطم وانه داخل فيما وقع عليه القدس قال الله تعالى وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ ٱلطُّورِ ٱلْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا وقال إِنَّكَ بِٱلْوَادِ ٱلْمُقَدَّسِ طُوًى قال كعب كلّم الله موسى من الطور الى اطراف[a] المقطم من القدس وقال سمع مبارك الفسطاط على القدس وروى[b] ان موسى عليه السلام ساجد فسجدت معه كل شجرة فى المقطم الى طوا فيروى انّه مكتوب فى التورية واذا فتح مقدس جديد يعنى[c] وادى موسى عمّ بالمقطم عند مقطع الحجارة وان موسى عمّ كان يناجى ربّه بذلك الوادى ، وروى اسد بن موسى قال شهدت جنازة مع ابن لهيعة فجلسنا حوله فرفع راسه فنظر الى الجبل فقال انّ عيسى بن مريم عمّ مرّ بسفح هذا الجبل وعليه جبّة صوف وقد شد وسطه بشريط وامه الى جانبه فالتفت اليها فقال يا امّاه هذه مقبرة امة محمّد صلعم ، وسأل عمرو بن العاص عن سفح المقطم ومعه المقوقس فقال ما بال جبلكم هذا اقرع ليس عليه نبات كجبال الشأم فلو شققنا باسفله[d] نهرا من النيل وغرسنا نخلا فقال المقوقس وجدنا فى الكتب انه كان اكثر الجبال اشجارا ونباتا وفاكهةً وكان ينزله المقطم بن مصر بن بيصر ابن حام بن نوح عمّ فلمّا كانت الليلة التى كلّم الله فيها موسى عمّ اوحى الله الى الجبال انّى مكلّم نبيّا من انبيائى على جبل منكم فسمعت الجبال وتشامخت الا جبل بيت المقدس فانه هبط وتصاغر فاوحى الله لِمَ فعلت ذلك وهو به اخبر فقال إعظاما واجلالا لك يا ربّ قال فأمر الله الجبال[e] أن يحمله كلّ جبل منهم مما عليه من النبت وجاء له المقطم بكل ما عليه من النبت فصار كما ترى فاوحى الله اليه إنّى معوّضك

a) C: طرا ; L: طواه b) Haec verba usque ad الوادى desunt in L.
c) deest in cod. d) C: فى e) L om.

على فضلك بشجر الجنة او غراسها فكتب ذلك عمرو بن العاص الى عمر بن الخطاب انى لا أعلم شجرة الجنة غير المسلمين فاجعله لهم مقبرة ففعل فغضب المقوقس من ذلك وقال لعمرو ما على هذا صالحتنى فقطع له عمرو قطيعا نحو الحبش يدفن فيه النصارى ، وروى عبد الله ابن لهيعة عن عباس بن عباس انّ كعب الاحبار سأل رجلا يريد الى مصر فقال له اهد لى تربة من سفح مقطمها فاتاه منه بجراب فلما حضرت لكعب الوفاة امر به ففرش فى لحده تحت جنّته[a] ، والاجماع انه ليس فى الدنيا مقبرة اعجب منها ولا اعظم ولا انظف ولا اعلى ابنيتها وقبابها وحجرها ولا اعجب تربة منها كانّها الكافور والزعفران مقدّسة فى جميع الكتب وجبل يشرف ترابها كانّه مدينة بيضا والمقطم عالٍ عليها كانه حائط وراءها ، وبها الخواصّ التى به والعجائب والبركات والحكم فجبلها المقدس ونيلها المبارك وبها الطور حيث كلّم الله موسى وبها الوادى المقدس وبها القى موسى عصاه وبها فُلق البحر لموسى وبها وُلد موسى وهارون عليهما السلام [وعيسى[b]] وبها كان ملك يوسف وبها النخلة التى ولدت تحتها مريم عيسى من كورة الاهناس وبها اللبخة[c] التى ارضعت عندها مريم عيسى باشمون فخرج من هذه اللبخة الزيت وبها مساجد ابراهيم ومساجد يعقوب ومساجد موسى ومساجد يوسف عمر وبها مساجد مارية امّ ابراهيم سرّية رسول الله صلعم بحفن اوصت ان يُبنى بها مسجد فبنى وبها من الابنية واثار الحكمة والبرابى والاهرام [ما لا نظير له فى الدنيا[d]] وليس على وجه الارض بناء بالبيد حجرا فوق حجر[e] اطول منهم وجأت الاخبار انها قبر هرمس واغاتيمون والصابئة تحجّها من حران قال عمر بن ابى عمرو انا لقيت من الصابئة من

---

a) Codd.: جنبه b) Delendum est propter quae sequuntur

c) L: النخلة d) Haec aut similia addenda sunt. e) C om.

حجّهما وبها منارة الاسكندرية وبها عمود عين الشمس وصدع الى قبر
الذى نفر اليه طير الى قبر فى كل سنة ....[a] طائرا ولا يزال معلقا
حتى تقطعه الرياح وبها حائط العجوز من العريش الى اسوان يحطر
مصر كلها وبالنيل السمكة التى تسمى الرعّادة اذا وضع الرجل الجلد
يده عليها لم يتمالك أن يضطرب جسمه كله اضطرابا شديدا وبها
مجمع[b] البحرين وهو البرزخ الذى ذكره الله تعالى فقال مَرَجَ ٱلْبَحْرَيْنِ
يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ وقال تعالى وَجَعَلَ بَيْنَ ٱلْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا
وهما بحر الصين وبحر الروم والحاجز بينهما مسيرة ليلة بين القلزم والفرما
وليس يتقاربا فى بلد من البلدان تقاربهما بهذا الموضع وبينهما بالمشرق
مسيرة شهر وليس بالدنيا بلد من البلدان ياكل اهله صيد البحرين
طريّا غير اهل مصر، ولها من الطرز[c] والقصب المنتسج[d] والسرمة
والدمعى[e] (?) ما ليس بغيرها وليس فى الدنيا طراز يبلغ الثوب السادج
منه الذى ليس فيه ذهب مائة دينار غير ثوب تنيس ودمياط
ويقال انه ليس فى الدنيا منزل الاوقية من ثوب تنيس ولو خرقة
ولهم ثياب الصوف واكسية المرعزّى وليس هى فى الدنيا الا بمصر وذكر
بعض اهل العلم ان معاوية لمّا كبر كان لا يدفا فاجمعوا على انه لا يدفيه
الا اكسية تعمل بمصر من صوفها المرعزّى العسلى غير مصبوغ فعمل له
منها عدة فما احتاج منها الا الى واحد ولهم طراز البهنسا من الستور
والمضارب ما يفوقون به اهل الارض ولهم النتاج العجيب من الخيل
والبغال والحمير ما يفوق نتاج اهل الدنيا ليس فى الدنيا فرس فى
نهاية الصورة فى العنق[f] غير الفرس المصرىّ وليس فى الدنيا فرس لا
يردف غير المصرى والسبب فى ذلك قصر ساقه وبلاغة صدره وقصر

a) Nonnulla deesse videntur. b) Codd.: يجتنع c) L: الطور d) ex conj.; C: التنسع; L: البنسى e) Nescio quo modo hoc emendandum sit.
f) ex conj.; codd. العنف

ظهره[a] وذكر ان الوليد عزم على انه يجرّب الحلية ويمتحن خيل البلدان فكتب الى سائر الامصار ان يتخيّر خير خيل كل بلد ويتوجّه بها اليه فلما اجتمعتْ عُرِضتْ عليه فمرّت به المصرية فلما راها رقيقة العصب[b] ليّنة الممفاصل والاعطاف قال هذه الخيل ما عندها طائل فقال له عمر بن عبد العزيز وهو جالس معه واين والخير كله الا لهذه وعندها فقال له لا تترك تعصّبك يا ابا حفص لمصر على كل حال فلما أُجريت الخيل جاءت المصرية كلها سابقة ما خالطها غيرها ، ولهم معدن الذهب يفوق معدنهم كل معدن ولهم معدن الزمرّد وليس فى الدنيا زمرّد الا بمعدن مصر ومنها يحمل الى سائر الدنيا ولهم القراطيس وليس هى بالدنيا الا بمصر ولهم القمح اليوسفىّ وليس هو بالدنيا الا بمصر ولهم زيت الفجل[c] ودهن البلسان والافيون والابريسم [وشراب العسل[d]] والبس البرنى الاحمر واللبخ والخس والكبريت والريش والشمع والعسل وخل الخمر والترمس والجلبان والبيراف(?) والنيدة والاترج الابلق والفراريج السرمكية وذكر ان مريم عليها السلام شكت الى ربّها قلّة لبنها فالهمها ان تغلّ النيدة فاطعمته عيسى وذكر اهل العلم انه لا يكاد يرى مترهّبو الشام الا عمش من اكلهم العدس ورهبان مصر سالمون من ذلك لاكلهم الجلبان ، ولهم البقر الجنسيّة الموبلة لا تعمل لاثْنين[e] للحلب فقط وهى[f] احسن البقر صورة وبقر مصر العمالة ليس فى الدنيا بقر اعْظم منها حتى ان العضو منها يساوى اكثر من عضو ثور من غيرها ولهم حطب الصنط والابنوس والقرط الذى لا تعلفه الدواب وذكر بعض اهل العلم انه يوقد بحطب الصنط عشرين سنة فى

---

a) Post haec verba codd. glossema corruptum addunt: المحرفقة قد يرى من الحردية (?) المعرفة والتواليد b) L: الغصب

c) ex conj.; codd.: النخل

d) Delendum esse videtur.

e) Corruptum est; fortasse leg. est: للاثنين العمل وللحلب بل للحلب

f) Deest in codd. فقط

الكانون او التنوّر فلا يوجد له رماد اطول من هذه المدة[a] ، وقال بعض
اهل العلم ليس بالدينا شجرة الا وهي بمصر عرفها من عرفها وجهلها
من جهلها وتوجد بمصر في كل وقت من الزمان من المأكول والمأدوم
والمشروب والمشموم وسائر البقول والخضر[b] وجميع ذلك في الصيف والشتا
لا ينقطع منه شيء لبرد ولا لحرّ يوجد ذلك كله في الصيف ويوجد
بعينه في الشتا غير مفقود منه شي واحد ، وذكر ان بخت نصر قال
لابنه بلسطان[c] ما اردت سكنى مصر الا لهذه الخصال وبلسطان هو
الذى بنا قصر الشمع وقال بعض من سكن بمصر لولا ماء طوبة وخروف
امشير ولبن برمهات وورد برموده ونبق بشنس وتين بؤنه وعسل
عبيب وعنب مسرى ورطب توت وسمك كيهك ما سكنت مصر ، ومصر
مع ذلك فرضة مكة والمدينة وساحلها وفرضة صنعا وعدن وعمان
والشحر والسند والهند والصين وجزائر الصين[d] وسرندب وغيرها
يجلب العطر والجوهر والظرايف والالات في البحر حتى توافى
المراكب بالقلزم وهي[e] فرضة بحر الروم من الشام كلها وبلد الروم من
انطاكية الى ما وراءها من قسطنطينية ورومية وبلد الافرنجية وانطالبس
وطرابلس والقيروان وتاهرت وسجلماسه والسوس وطنجه والاندلس
وجزاير البحر سقلية واقريطس وقبرس ورودس يحمل اليها رقيق
هذه البلدان كلها من الجوارى والغلمان والديباج والحرير
والمصطكى والميعة والمرجان والعنبر والزعفران وسائر اصناف
التجارات ويحمل من مصر اليه مثل ذلك[f] ولا يقصدون بلدا سواها

---

a) In codd. linea brevis — adscripta est.

b) C: الحفر ; L: الخضر

c) L add.: من القسطنطينية

d) Codd. add.: من اعمال الصين والهند

e) Addendum est, deest in codd.

f) Verba corrupta in codd. addita: لا يطيق لها تجاراتها

[ولا يؤمرون غيرها فلأهل خباز ذلك كلّه ولسائر الناس حالته[a]] فتبارك الله لانى مسكن فيما ولّاه وهنّاه بما اعطاه وأوْزعه[b] على ذلك شكره وألْهمه حشيته[c] واصلح له جنده ورعيته ،

تم الكتاب بحمد الله وعونه
وحسن توفيقه وصلّى الله على سيدنا
محمد وآله وصحبه اجمعين ،

---

a) Textus valde depravatus, C: خبار, L: خيار, utrumque sine sensu.
b) depravatum.
c) ex conj.; verbum, quod praeit, depravatum in codd.

Oversættelse.

Ægyptens [1]) Herligheder.

I den naadige og barmhjærtige Guds Navn.

Umar ibn Muhammed ibn Jusuf al-Kindi beretter følgende:

Denne Bog er samlet og forfattet paa Foranledning af vor Hersker Abul-Misk Kafur (hvem Gud skænke et langt Liv) for deri at meddele Beretningerne om Ægypten og en Skildring af de Naadegaver og Velsignelser, som Gud særlig har ladet blive dette Land til Del fremfor de fleste andre; thi herfor nærede vor ophøjede Herre en stor Interesse.

I Anledning heraf har jeg samlet det ønskede Materiale fra ægyptiske Lærdes Skrifter samt fra andre kundskabsrige og lærde og skarpsindige Kritikeres og Forskeres Beretninger; blandt de mest ansete af disse maa nævnes Jezid ibn Abu Habib [2]) og Abdallah ibn Abu Djafar, Laits ibn Saad [3]) og Abdallah ibn Luhaja [4]), Said ibn Kuthajjir og Uthman ibn Salih es-Sahmi, Khalef ibn Rebîa og Abdarrahman ibn Maisara, Ahmed ibn Jahja, Veziren, og Abu Khuthaimah Ali ibn Umar ibn Khalid, Jahja ibn Uthman ibn Salih og Ubajdallah ibn Said ibn Kuthajjir ibn Ghafir, Ali ibn Hassan ibn Khalaf ibn Kudajd og Muhammed ibn er-

[1]) Titlen مصر المحروسة er ikke korrekt, da Skildringen ikke angaar Byen, men hele Landet; den findes imidlertid i alle Haandskrifter, uden at det dog derfor tør siges, at det er den oprindelige.

[2]) Se Ibn Khall. (trad. de Slane II, 19); han nævnes som Lærer for Lajts ibn Saad, og hans Dødsaar angives til 128 H. = 745 A. D.

[3]) Se Hagi Kh. IV, 277, Nr. 8407; I K II, 543; han døde 175 H. = 791 A. D.

[4]) Se I K (texte arabe, ed. de Slane, pag. 350 flg.); Angivelserne af hans Dødsaar vakler mellem 170 og 174 H. (svarende til 786 og 790 A. D.)

Rebî ibn Sulajman el-Djizi[1]), Abu Umar Muhammed ibn Jusuf ibn Jakub al Kindi og Ibn Said Abdarrahman ibn Ahmed ibn Junus ibn Abd el àla[2]). Jeg har sat mig nøje ind i, hvad der er naaet til mig af de ovennævnte Mænds Beretninger og Traditioner, og jeg har i min Affattelse forkortet Texterne og udeladt Opregningen af Hjemmelsmænd for at opnaa større Overskuelighed og Lethed i Fremstillingen, saa at den kan svare til det tilsigtede med Guds Bistand (hans Velsignelse være over vor Profet Muhammed og hans rene Æt og alle hans Hjælpere!).

Gud har udmærket Ægypten fremfor de andre Lande, ligesom han udstyrer somme Mennesker med Fortrin fremfor andre og gør nogle Dage og Nætter lykkeligere end andre. Om de Fortrin, han har skænket Ægypten, har han fremlagt Vidnesbyrd i sin hellige Skrift og derved forøget Landets Betydning; det nævnes udtrykkelig ved Navn og sættes derved i Modsætning til andre Lande; det omtales gentagne Gange, og dets Herlighed udhæves i Steder af Koranen, der omhandle Landet og dets Historie og de Profeter, der have virket der, samt de tidligere Nationer og de henfarne Konger.

Endvidere have vi Traditioner efter Profeten, der specielt omhandle Ægypten og dets Vidunderligheder, samt hans Omtale af Befolkningens Slægtskab med ham og hans Velsignelse af dem og deres Land og hans Tilskyndelse til at gøre vel imod dem; alt dette er noget, som vi ikke have noget Sidestykke til om noget andet Folk, hverken Persere eller andre.

Vi skulle (med Guds Vilje) her omtale de Velsignelser,

[1]) H K II, 150 og III, 185 nævner Muhammed ibn er-Rebî el Djizi (الجيزى) som Forfatter af et Værk om dem, der kom med Profeten ind i Ægypten; det er maaske derfor rigtigst her at rette Al-Kindis Læsemaade الجبوى til الجيزى; dette samme Navn, Muhammed ibn er-Rebi anføres i Registeret til I K (trad. par de Slane), IV, 556, men findes ikke paa det anførte Sted.

[2]) Se I K II, 93; han kaldes her ikke Ibn Said, men Abu Said, hvilket sikkert er det rigtige, og hans Dødsaar angives til 347 H. = 958 A. D.

han har udøst over dette Land, samt de Profeter, Kalifer, Vismænd, Konger og andre berømte Mænd, som ere udgaaede herfra, og endvidere alle de Vidundere, som Gud ikke har givet noget andet By eller Land uden dette; hvis nogen som en Indvending mod det her udtalte vil anføre Mekka og Medina, saa maa det hævdes, at disse Steders Fortrin vel ere aldeles uomtvistelige, særlig hvad angaar Kaaba'en og Profetens Grav, men den Udmærkelse, hvormed Gud har forlenet de to hellige Byer, forringer paa den anden Side ingenlunde Ægyptens Fortrin eller formindsker dets Betydning; tilmed er den Nytte, som Ægypten yder de hellige Byer, ganske aabenbar, idet dette Land forsyner dem med Føde, Korn, Klæder og andre Fornødenheder, hvad der særlig maa regnes det til Ære; hertil kommer, at Ægypten maa underholde de Pilegrimme, som komme og proviantere her for hele deres Ophold baade fra det yderste Sønden og det yderste Nord, nemlig de troende baade fra Indien og Spanien og alle de mellemliggende Lande; det er noget, som ingen vil benægte eller modsige, og alene dette er en fuldt tilfredsstillende Udmærkelse og en Velsignelse baade i timelig og evig Henseende.

Af Steder, hvor Ægypten omtales i Koranen, kan i al Korthed nævnes følgende: Kap. X, 87 («Vi sendte Moses og hans Broder følgende Aabenbaring: Bered Boliger for eders Folk i Ægypten og gør eders Huse til et Bedested»); Kap. XII, 100 i Fortællingen om Josef («Drag, om Gud vil, ind i Ægypten og vær trygge derved»); Kap. II, 58 («Drag tilbage til Ægypten; thi der findes, hvad I ønske»); Kap. XXIII, 52 («Vi gjorde Marias Søn og hans Moder til et Jærtegn for Menneskene og gav dem Bolig paa et højt Sted, rigt paa Fred og Vand af Kilder»). Med dette sidste Udtryk menes der efter nogle Kommentatorer Ægyptens Hovedstad, medens andre ægyptiske Lærde fortolke det om Bahnesa[1]); ogsaa de ægyptiske Kopter ere

[1]) Se om denne By Makrizi: Khitat I, 237.

enige om, at Maria og Jesus opholdt sig i Bahnesa, og at det var derfra, de begav sig til Jerusalem; endelig er der nogle, der forklare dette «Rabwe» som det ved Damaskus liggende Sted af dette Navn[1]). Dette kan ikke med Sikkerhed afgøres.

Endvidere mærkes Kap. XII, 21 («Han, som havde købt Josef (det var en Ægypter), sagde til sin Hustru: Vis ham en sømmelig Gæstfrihed») og Kap. XII, 30 («Kvinderne i Byen fortalte: al-Aziz' Hustru er forelsket i sin unge Slave»). Med denne By menes Memfis og med al-Aziz den daværende ægyptiske Konge; se ogsaa Kap. XXVIII, 14 («Han kom ubemærket af Indbyggerne ind i Byen»), hvor det ligeledes er Faraos Hovedstad, Memfis, der menes, og Kap. XXVIII, 19 («der kom en Mand løbende fra Byens Udkant»), hvor det samme er Tilfældet. Josefs Brødre bruge Udtrykket al-Aziz Kap. XII v. 78, 88, hvilket skal være Navnet paa den ægyptiske Konge, og i Fortællingen om Josef siges (XII, 101): «Han har udvist sin Naade mod mig ved at befri mig fra Fængslet og ved at føre eder hid fra Ørkenen»; med dette Ord (el-bedw) menes Syrien. Mærk ogsaa Skildringen af Farao og hans Hovmod i Kap. XLIII, 50 («Tilhører Herredømmet over Ægypten ikke mig, og disse Floder, som strømme for min Fod»). Beskrivelsen af Ægypten og den Herlighed og Magt, som Faraos Folk besidder, overgaar alt, hvad der siges om nogetsomhelst andet Sted (XXVI, 57 og XLIV, 24—26): «Vi have ført dem bort fra Haver og Kilder og Sædemarker og herlige Boliger og yndige Steder, hvor de nød Livet fuldt ud». Har man nogensomhelst Kundskab om noget Sted paa Jorden af alle samtlige Lande, som omtales i Guds hellige Ord paa en saa rosende Maade og med en saadan Skildring eller hvis Herlighed saa udtrykkelig bevidnes, — undtagen netop Ægypten? —

Af Traditionerne fra Profeten kan anføres, at han sagde: «Efter min Død vil Gud lade eder erobre Ægypten og I skulle

---

[1]) Rabwe kaldes ogsaa endnu en lille Samling Huse, beliggende omtrent 2 Kilometer vest for Damaskus paa Landevejen til Beirut.

betragte Kopterne som Folk, der ere overgivne til eders Varetægt, og gøre vel mod dem: thi mellem dem og eder er der Svogerskab og Familieforbindelse». Dermed hentydes til, at Hagar, Ismaels, Abrahams Søns Moder hørte til dette Folk; hun var fra en Landsby ved Farama, som hed Umm-el-arab[1]; Svogerskabet bestaar deri, at en af Profetens Medhustruer, Maria, Moder til hans Søn Ibrahim, var en Kopterinde fra Landsbyen Hefn[2] i Øvreægypten i Nærheden af Ansina[3]. Paa denne Maade ere Araberne og de troende overhovedet komne i et fuldstændigt Slægtskabsforhold til Ægypten gennem denne Maria, idet Profetens Hustruer ere at betragte som de troendes Mødre, og Kopterne blive derved deres Slægtninge paa mødrene Side, og desuden kan hele den arabiske Race udledes fra Ægypten, idet Hagar blev Moder til Ismael, der er Arabernes fælles Stamfader.

En anden Tradition gaar ud paa, at Profeten har sagt: «I skulle blive en Hær, men de bedste af eders Styrke skulle komme fra Farama; vis derfor eders Frygt for Gud i eders Adfærd mod Kopterne og far ikke frem mod dem med rovgærrig Vold.»

Efter Omar berettes som Tradition fra Profeten: Naar Gud har givet Ægypten i eders Magt, skulle I der udvælge eder en talrig Hær; thi det er de bedste Tropper i Verden. Da Abu Bekr udspurgte ham nøjere herom, sagde han: «fordi de bestandig have levet paa Krigsfod»[4].

Profeten sendte Breve til en stor Mængde Konger, deriblandt ogsaa til den byzantinske Kejser Heraklios og til Kosroes, men ingen af dem svarede ham; derimod, da han skrev til den

---

[1]) Se Jakut (ed. Wüstenfeld) I, 356; smlgn. Ibn Iyâs (Arnold: Chrestomati pag. 62).

[2]) Jakut II, 295; smlgn. Makrizi: Khitat I, 29, hvor Byen fejlagtig kaldes جفن.

[3]) Jakut I, 381; Makrizi I, 204.

[4]) Smlgn. Makrizi: Khitat I, 24.

ægyptiske Hersker[1]), gav denne ham et venskabeligt Svar og sendte til Foræring Klæder og Pansere samt to koptiske Piger, Maria og hendes Søster; endelig føjedes til disse Gaver noget Honning[2]). Profeten tog selv Maria til Medhustru og fik med hende Sønnen Ibrahim; Søsteren gav han til Hassan ibn Tabit. Da han spurgte, hvor den Honning, som han havde faaet, var fra, og fik det Svar, at den var fra en By, som hed Benha, sagde han[3]): «Gud skænke sin Velsignelse til Benha og dens Honning». Endnu den Dag i Dag frembringes her den bedste Honning i hele Ægypten.

En Tradition, der har Hjemmel hos Abdullah ibn Abbas, fortæller, at da Noah anraabte Gud om at faa en Ætling, skænkede denne ham Misr ibn Jabsar ibn Ham ibn Noah; efter ham fik Landet Navn, og han blev Stamfader til Kopterne. Noah nedbad Guds Velsignelse over ham og hans Æt og sagde: «Gud, giv ham Bolig i dette velsignede Land, der er det ypperste blandt Landene og Menneskenes Tilflugt, og hvis Flod er den prægtigste af alle Verdens Floder; forlen det med Velsignelser, giv det i hans og hans Efterkommeres Magt og gør dem det underdanig og fordel dem over det.» — —

Selve[4]) Kaaba'en, det hellige Hus, er det Hus, hvor Hagar og Ismael boede; før Islams Fremkomst blev det engang ødelagt, og det blev da til en Kopter, ved Navn Jaqûm, at Kurajshiterne overdrog at genopbygge det; han oplevede Islam endnu, medens han var beskæftiget med dette Arbejde.

Kopterne kom i Svogerskabsforhold til følgende af Profe-

[1]) Om Titlen Mukaukas se Amélineau: Journal asiatique 1888, VIII sér., XII tom., 389 flg.

[2]) Smlgn. Makrizi: Khitat I, 29.

[3]) Den hele Tradition er omtrent ordret gengivet hos Sojuti i Husn al muḥâdara (ed. Cairo) I, p. 48—49.

[4]) Vi har her et af de i det følgende hyppigt forekommende Tilfælde, hvor den følelige Mangel paa Overgange viser, at der oprindelig har staaet noget imellem, og hvorved ogsaa hele Bogens Beskaffenhed som et Excerpt af et større Værk antydes.

terne: Abraham, som tog Hagar, Ismaels Moder, til Medhustru; Josef, ved hans Ægteskab med den Datter af Fyrsten i Heliopolis, som omtales i Koranen (Kap. XII, v. 23: «Hun lukkede Dørene og sagde: Kom hid»), og Muhammed, som ægtede Maria. —

Blandt Ægyptere, som omtales i Koranen, maa først nævnes den troende Mand i Kap. XL, 29 («En troende Mand af Faraos Familie, men som holdt sin Tro hemmelig, sagde til dem: Vil I dræbe en Mand, fordi han siger: Gud er min Herre» o. s. v.); dernæst Karun, der var en Fætter til Moses (Kap. XXVIII, 76: «Vi havde givet ham saa mange Skatte, at en Flok stærke Mænd knap kunde bære Nøglerne dertil», og ib. 79: «han skred frem for Folket i al sin Pragt») og som var den rigeste af alle Mennesker; endvidere Haman (Kap. XXVIII, 38: «Farao sagde: Efter hvad jeg ved, have I ikke andre Guder end mig; Du, Haman, skal lade stryge Tegl og bygge mig et Palads» o. s. v.).

Herhen hører ogsaa den saakaldte el-Khidr; om ham sige nogle Lærde, at han var en kødelig Søn af Farao[1]), men han troede paa Moses og sluttede sig til ham sammen med hans Tilhængere blandt Israeliterne; han deltog ogsaa i Overgangen over Havet og var Fører hos Moses og virkede som Profet.

Endvidere maa i denne Række nævnes Faraos Vezirer og Hofmænd, hvis Klogskab og Skarpsindighed omtales i Koranen (Kap. XXVI, 33, hvor Farao siger til sit Folk: «Denne Mand er en dygtig Troldmand, som ved sin Kunst vil fordrive eder af Landet; hvad raade I derfor til? De sagde: Hold ham og hans Broder hen med Forhaabninger, og udsend imidlertid i Byerne Folk, som kan samle og hidbringe alle vise Magikere» o. s. v.). Der har ikke existeret klogere og skarpsindigere Raadgivere hos nogen Konge end disse, der i deres Retfærdighed raadede til, at han skulde stilles paa en lignende Prøve som den, han selv var fremkommet med. De lignede ikke Nimrods Vezirer i lavt

[1]) Smlgn. Sojuti I, 27.

Kryberi og Uklogskab, hvilke paa Kongens Spørgsmaal om, hvad han skulde gøre med Abraham, tilskyndede til at brænde ham for paa denne Maade at beskytte Afguderne (se Koranen, Kap. XXI, 68)[1]).

Hertil hører ogsaa selve disse Magikere, som samledes for at bekæmpe Moses, men som, da de saa hans Jærtegn, opgav deres Vantro og ikke nølede med at tro og tilbede Gud (XXVI, 45: «De kastede sig tilbedende ned og sagde: Vi tro paa Verdens Herre, Moses og Aarons Herre»). De nævnes og roses gentagne Gange, saaledes Kap. XX, 75[2]).

Ifølge Ibn Luhaja og Abdallah ibn Hubajrah esh-Shajbani og Bekr ibn Umar el Khaulani og Jezid ibn Abu Habib var Antallet af disse Magikere tolv (som hver under sig havde tyve Stammehøvdinger, der hver forestod en Skare paa 1000; det samlede Antal, iberegnet de Ypperste og Høvdingerne, bliver altsaa 240,252)[3]). Alle Traditioner er enige om, at man ikke kender nogen større Skare, der paa en Gang er gaaet over til Islam, end netop Kopterne; og af dem har ikke en svigtet sin Tro, saaledes som Jøderne, da de tilbad Guldkalven[4]).

Et Udsagn, der henføres til Abdallah ibn Amru[5]), gaar ud paa, at Kopterne af alle Ikke-Arabere ere de ædleste af Æt og de gavmildeste og fornemste og de, der er nærmest besvogrede med Araberne i det hele taget og specielt med Stammen Kurajsh.

---

[1]) Den hele Tradition og Sammenligningen med Nimrods Vezirer genfindes næsten ordret hos Makrizi I, 27.

[2]) Sojuti: o. l. pag. 29.

[3]) De i Parenthes satte Ord, der ikke findes i alle Hdskr., er maaske en Glosse, indsat for at forklare det følgende om de omvendte Kopteres Talrighed; dog findes den samme Tradition ogsaa hos Sojuti, og jeg er derfor dog mest tilbøjelig til at antage dens Ægthed; der synes da at mangle noget mellem de to Sætninger.

[4]) Den samme Tradition hos Makrizi I, 25 og Sojuti I, 29.

[5]) Se HK II, 332—34: IK II, 208; han døde 72 H. = 692 A.D. og var bekendt for sin Lærdom.

Abu Hurairah beretter følgende Udsagn af Profeten: Ægypten er det bedste af alle Lande og dets Folk de ædleste af Byrd.

Alle andre Folkeslag have efter nogle Lærdes Udsagn blandet sig med hverandre indbyrdes undtagen netop Kopterne i Ægypten [1]).

Man har følgende Udsagn fra Profeten ved hans Søn Ibrahims Død: «Hvis han havde levet, vilde han være bleven en trofast Helt, men nu skal han opammes i Paradiset: hvis han havde levet, vilde Kopterne have faaet Friheden, og ikke en eneste af dem vilde nogensinde være bleven bragt i Trældom.» — —

Blandt de Mænd, der ere knyttede til Ægyptens Historie, maa endvidere nævnes Junus, Fader til Bakht-nassar, der var fra en By Tasjin (?) i Nærheden af Aramant [2]). Han var en Vismand og havde i sin Visdom forudset, at der af hans Lænd skulde udgaa en, der skulde ødelægge Ægypten. Han gjorde derfor det Løfte til Gud, at han aldrig vilde favne nogen Kvinde. Derpaa drog han af Sted til Syrien og Mesopotamien og tog Ophold i en By i Persien ved Navn Niffar [3]). Fyrsten der havde en Datter, som var besat, men som den ægyptiske fremmede helbredede, og da han havde set hendes vidunderlige Skønhed, forlangte han hende til Ægte af hendes Fader og fik med hende Sønnen Bakht-nassar, der senere blev hele Verdens Ødelægger [4]).

Til dem hører ogsaa Alexander, den tvehornede, som stammede fra Lubie [5]) ved Alexandria og som beherskede hele Verden [6]); det er ham, der omtales i Koranen Kap. XVIII, 82 flg. («Man vil udspørge dig om den tvehornede; sig, jeg skal fortælle

[1]) Kopternes strænge Afsondrethed er en historisk Kendsgerning.
[2]) Se Jakut I, 218; smlgn. ogsaa Savary: Lettres sur l'Égypte, 1786, II, 144.
[3]) Se Jakut IV, 798.
[4]) Om Bakhtnassar (Nebukadrezar) smlgn. d'Herbelot: Bibl. or. under Artiklen Bakhtalnassar.
[5]) Se Jakut IV, 368.
[6]) Smlgn. Sojuti I, 27.

eder om ham. Vi befæstede hans Magt paa Jorden og gav ham Raadighed over alt, og han begyndte et Tog og drog ud, indtil han naaede Solens Nedgang, og han fandt, at den gik ned i et sumpet Vandhul, og der traf han en Befolkning. Da sagde vi: O du tvehornede, det staar dig frit for at revse disse eller behandle dem med Mildhed»). Det var ham, der byggede Muren mod Gog og Magog, som det fortælles sammesteds, V. 93 («De sagde: O du tvehornede, se Gog og Magog sprede Fordærvelse paa Jorden; kan vi ikke for Betaling faa dig til at opføre en Mur mellem dem og os. Han svarede: Jeg har nok i den Magt, hvormed min Herre har forlenet mig; men hjælp I mig blot efter Evne, saa skal jeg sætte et Bolværk mellem Eder og dem; bring mig Jærnblokke o. s. v.»). Han byggede Alexandria i Khazarernes Land og Samarkand, endvidere Borgene og Vagttaarnene i Sekbes(?)[1]) ved Søen Talos[1]) paa Rigets yderste nordlige Grænse; i Irak øvede han Hævn for, hvad Bakht-nassar havde gjort i Ægypten, idet han dræbte Darius og hærgede Landet; da han skrev til sin Lærer Aristoteles i Ægypten for at spørge ham, om han skulde lade dem, der endnu vare i Live, ihjelslaa, raadede denne ham derfra, men opfordrede ham til at lade enhver enkelt af Fyrsterne faa sit Stykke at herske over; thi derved vilde der opstaa indre Jalousi om Magten mellem dem, og ingen Konge vilde nogensinde mere kunde samle dem. Denne Tilstand vedvarede længe, og da de endelig under Ardeshir[2]) samledes alle efter stor Møje og Besvær, udbrød han: Sandelig, uheldsvangert var det Raad, som skilte os i firehundrede Aar[3]).

---

[1]) Begge disse Navne ere skrevne utydeligt og forskelligt i Haandskrifterne, og ere begge fejlagtige.

[2]) Der menes Ardeshir Babegan, Grundlæggeren af Sassanidernes Dynasti.

[3]) Det er, saavidt vides, første Gang her, at denne specielt ægyptiske Omdannelse af Alexandermythen forekommer paa arabisk, en Omdannelse, der, som bekendt, stammer fra Pseudo-Kallisthenes, og som i sin patriotiske Tendens ogsaa har Sidestykker paa Persisk (se Darmesteter: La légende d'Alexandre i Essais orientaux, pag. 228).

Endvidere Hermes Trismegistos, som var Profet, Konge og Vismand; han forstod at frembringe straalende Guld af Bly.

Endvidere Agatimon (Agathodaimon?) og Pythagoras, Disciple af Hermes; de hørte til Sabæerne og kendte til Alkymien og Astrologien og Magien og Læren om det Transcendentale og om Talismaner; de forstod Tempelhieroglyferne og sad inde med Naturens Hemmeligheder.

Dernæst Archelaos[1]) og Empedokles, der var Spaamænd og Varselstydere.

Hippokrates, der forfattede en Bog om Skaberen og som skrev en Filosofi og Rhetorik.

Platon, Forfatter af «Staten», «Lovene» og andre politiske Skrifter.

Aristoteles, Forfatter af «Logiken» og «Meteorologica» og «Om Følelsen» (περὶ αἰσθήσεως), «Om Tilblivelse og Undergang» (περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς), «Om Himlen og Verden» (περὶ οὐρανοῦ καὶ κόσμου), «De physica auscultatione», «Fysikalske Forelæsninger» (φυσικὴ ἀκρόασις), «Tractatus aureus»,[2]) og «Metafysiken». Den arabiske Filosof Jakub ibn Ishak al Kindi har forfattet over tusinde Bøger om alle mulige Æmner, og alle ere de Uddrag af Aristoteles' Skrifter.

Ptolemaios, Observator, Kartograf og Mathematiker, der forfattede «Almagest» om Astronomien og Solens og Maanens Bevægelser, Planeterne, Fixstjernerne og Dyrekredsen, samt «Geografien», omhandlende Jordens Udmaaling, dens Zoner, dens Bjerge, Have og Kilder, dens øvrige Egenskaber, dens Tilblivelse og Undergang, samt de Folkeslag, som bebo den; endvidere skrev han om Astrologi og om Jordkuglens Aftegning i Plan.

Aratos, der forfærdigede en Globus med 48 Figurer for at

---

[1]) Hagi Khalfa III, 363.

[2]) Den følgende Bogtitel, رسالة العذراء, maa være forskrevet, da intet af Aristoteles Skrifter passer til dette Navn.

Universitäts- und Landesbibliothek Halle Zweigbibliothek Vorderer Orient

fremstille Dyrekredsen og de 1000 Stjerner og de 22 Fixstjerner, samt astronomiske Tavler.

Hipparchos, der var Astronom og Opfinder af en Armillarsfære.

Theon, der forfattede de efter ham opkaldte Tavler.

Dorotheus og Valens og Stefanus, Filosofer og Astronomer.

Heron, som var Ingenieur og Mathematiker, og som skrev om Geografi og pneumatiske Instrumenter[1]; han forfærdigede Vanduhre og andre Instrumenter til Tidsmaaling.

Filon, der forfærdigede Vandmøller[2] og Maskiner og mekaniske Kunststykker.

Archimedes, der var Mekaniker og Ingeniør; han opfandt de tændende Hulspejle og Krigsmaskiner til Angreb paa Fæstninger og Maskiner til Forsvar mod Armeer. — —

Med Hensyn til de Konger, Kalifer, Vismænd, Digtere, Talere og andre udmærkede Mænd, som ere komne til Ægypten, er at mærke, at det vilde blive for vidtløftigt at omtale dem alle, og vi vil derfor indskrænke os til at nævne de bekendteste.

Det er da overleveret ved lærde og kyndige Traditionister, at der af Profetens første Tilhængere kom over et hundrede til Ægypten ved Landets Erobring[3]; efter en Beretning af Jezid ibn Habib var der ved Oprettelsen af Kiblaen i den første Moske[4] 80 af Profetens oprindelige Tilhængere tilstede, deriblandt Zubajr ibn el Awâm[5] og Kadad ibn el Aswad, Ibâdeh ibn es-Sâmit og Abu Derdaa, Fudaleh ibn Ubajd og Oqba ibn

---

[1]) Smlgn. Hagi Khalfa I, 401.

[2]) Om »dewâlib« se Quatremère: Makrizi, Tom. II, pag. 3.

[3]) Smlgn. Sojuti I, 78.

[4]) Der menes hermed Amru ibn el As' Moske, saaledes som det ogsaa siges i Kairenserhaandskriftet; at dettes Tilføjelse imidlertid er et senere Indskud, ses af Ordene »Amrs Moske i Gammel Kairo«. Da selve Kairo først anlægges 359 H., forstaas dette af sig selv; desuden er Udtrykket Masr el qadimeh, el atiqah om Fostat meget sent og kommer først op efter Sultan Selims Tid; Sojuti bruger i Ḥusn-al-muḥâḍara Betegnelsen Masr el atiqah om Ruinerne ved Saqqarah (Memfis).

[5]) se I K IV, 391—92.

Amir[1]), Abu Dzerr, Râfi ibn Mâlik, Rebîa ibn Shurahbil ibn Husna, Saad ibn Abu Wakkâs[2]), Amru ibn Alqama, Abdallah ibn Amru ibn el As[3]), Abdallah ibn Umar ibn al-Khattâb[4]), Kharidja ibn Hudzâfa, Abdallah ibn Abu Saad ibn Abu Sardj, Abu Râfi, der var i Slægt med Profeten, Muhammed ibn Muslimah, Muslimah ibn Mukhlid, Abu Ejub, Ruwajfa ibn Mâlik, Habib ibn Muqil, Kaab ibn Dabba, Muawiah ibn Khurajdj, Ammâr ibn Jâsir[5]) og Amru ibn el As.

Af Lærde og Vismænd kan mærkes Jezid ibn Habib og Leits ibn Saad, der dannede en særlig videnskabelig Skole; endvidere Abdallah ibn Wahb[6]), der i sit Forfatterskab overgik alle juridiske Forfattere; det omfatter omtrent 100 Hefter; dernæst Abdallah ibn Luhaja, der var fremragende baade i Jura og Traditionsvidenskab og Historie; endvidere Ashhab, Ibn al Kasim, Abdallah ibn el Hakam, Asad ibn Musa[7]), Muhammed ibn Abd-el-Hakam[8]), el-Mazeni[9]), Rebîa el-muezzin og Ahmed ibn Muhammed ibn Salâmah et-Tuhâwi. Enhver af disse har af Værker præsteret, hvad intet andet Folk kan opvise noget Sidestykke til. Endvidere Said ibn Abu Gafîr, Jahja ibn Utsman, Ibn Ferid, Muhammed ibn Jusuf al-Kindi, el-Majsari, Ibn Abu Khutsajmah; alle disse udmærkede sig blandt deres samtidige og overgik dem i Retslærdom og Kendskab til Historien og de historiske Mærkedage samt i andre forskellige Videnskaber.

Af Mænd, bekendte for deres Fromhed, kan nævnes Hajat ibn Shuraih[10]), Sulajman ibn Kasim, Abu-r-Rebi ez-Zajdi, Said

---

[1]) Ib. I, 35.
[2]) Ib. I, 570, Note; hans Dødsaar falder mellem 50 og 58 H. (673—681 A. D.).
[3]) Ib. IV, 552.
[4]) Ib. I, 567.
[5]) Se I K I, 541.
[6]) Med sit fulde Navn Abu Muhammed Abdullah ibn Wahb al Misri; se H K I, 80; II, 350, 380.
[7]) Se H K V, 91.
[8]) Ib. II, 148; han nævnes her blandt Forfatterne af Ægyptens Historie.
[9]) Ib. II, 303, 304; IV, 205, 241.
[10]) Se I K II, 17; hans Dødsaar angives til 157 H. = 773 A. D.

el-Adam, Idris el-Khaulani, Dzu-n-Nun el-Misri [1]) og andre. Som Digter maa nævnes Habib ibn Aus el-Tâi [2]) og som Rytter Malik ibn Nâim, der red el-Ashqar (Fuxhesten), og som Taler Ghailan ibn Mahran, der var berømt for sin Veltalenhed.

Af Kalifer fødtes i Ægypten Umar ibn Abd el Aziz og Djafar el Mutewakkil.

Af Retslærde, som kom til Ægypten, kan nævnes esh-Shubi, Shafeiten, Hafs el Ferd, Ibrahim ibn Edhem [3]) og Mansur ibn Ammar [4]), Logikeren.

Af Kalifer, som kom til Ægypten, kan nævnes Muawiah, Merwan ibn el Hakam, Abdallah ibn ez-Zubejr, Abdalmalik ibn Merwan, Merwan ibn Muhammed, es-Saffah, Mansur, Mutasim og Watiq.

Af Digtere kom til Ægypten Nasib, Djemil [5]), Bothajnas Elsker, Kutsajjir, Ozzas Elsker [6]), Kajs erraqiât, el-Akhwas [7]), Abu Dzuwaib [8]), Maalli el Tâi, Abu Nuwas [9]), Dabal ibn Ali, el-Ghajdaq, Jezid, Abu Sasaa, Abu Khadjla, Ibn Djerâr og andre, som vi allerede have omtalt [10]).

Hvad nu angaar Ægypten og dets Fortræffelighed fremfor andre Lande og dets specielle Fortrin, maa vi anføre den paa Abu Nasr el Abari støttede Tradition: Ægypten er hele Verdens Forraadskammer, og dets Konge er derfor hele Verdens Herre; sammenlign hermed Koranen, Kap. XII, 55, hvor Josef siger: «Sæt mig over Jordens Forraadskamre; thi jeg er paapasselig

[1]) H K IV, 538.
[2]) Ib. III, 603.
[3]) Ib. V, 153.
[4]) Ib. II, 600.
[5]) Se I K I, 331.
[6]) Ib. II, 529: H K III, 303; han døde 105 H. = 723 A. D.
[7]) H K III, 260.
[8]) Ib. III, 255; hans Dødsaar opgives til 26 H. = 646 A. D.
[9]) Se I K I, 391; han døde 195 H. = 810 A. D.
[10]) Den besynderlige Uorden, der er i Opregningen af Navnene paa disse Mænd, hvis Liv og Virksomhed paa en eller anden Maade har været knyttet til Ægypten, og den ofte højst ufuldstændige Betegnelsesmaade, tyder ogsaa paa, at det foreliggende er en Kompilation af et større Hele.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-4916/fragment/page=00000057

og indsigtsfuld». Saadanne Forraadskamre forekomme ikke udenfor Ægypten, men Gud bruger Udtrykket «Jordens Forraadskamre», idet han hermed hjælper enhver Stadboer og enhver Ørkenboer over hele Verden.

Gud har skænket Ægypten en central Beliggenhed i tredie og fjerde Zone, saa at Landet er frit for Heden i første og anden og for Kulden i femte, sjette og syvende; derfor er Luften god og Atmosfæren ren og Varmen og Kulden tempereret, og Ægyptens Befolkning er fri for Vinterkulden paa Bjergene og Sommerregnskyllene i Oman og Uvejrsstormene i Tehâma og Byldesygdommene i Mesopotamien og Skabetheden i Jemen og Epidemierne i Syrien og Dyrtiden i Iraq og Skorpionerne i Asker Mukram [1]) og Miltsygdommene i Bahrein og Feberen i Khaibar; og de er sikrede mod Tyrkernes Overfald og de græske Hære, mod Beduinernes Skarer og de listige Angreb fra Dailam (ved det kaspiske Hav) og Karmaternes Rytterhorder, ligeledes mod Flodernes Udtørring og mod Regnmangel; overalt er Landet omgivet af Hjælpekilderne til dets Underhold; dets Omsætning er let, Frugtbarheden stor, Livsførelsen let, Overflødigheden stor og Priserne billige. [2])

Said ibn Abu Hilal erklærer Ægypten for Landenes Moder og Menneskenes Hjælpekilder og fortæller, at Ægypten i gamle Bøger er afbildet med de øvrige Byer strækkende Hænderne ud imod det for at faa deres Underhold derfra [3]). Amru ibn el-As erklærede, at Herredømmet over Ægypten, naar alt tages med, var lige saa godt som Kalifatet [4]), og alle lærde og kyndige Folk er enige om, at hele Jordens Befolkning ikke kan undvære

[1]) Jakut III, 676.

[2]) Denne ordrige Fremstiling af Ægyptens Fortræffelighed i Sammenligning med de øvrige Landes Plager vender tilbage ordret hos Sojuti II, 178 og med faa Forandringer hos Makrizi I, 26.

[3]) Citeret hos Sojuti I, 10.

[4]) Citeret hos Makrizi I, 27, som tilføjer som Forklaring til جامعة: اذا جمع الخراج مع الامارة

Ægypten, og de foretage derfor Rejser derhen for deres Underhold, hvorimod Ægypterne ikke søge deres Underhold i noget andet Land eller foretage saadanne Rejser, saa at, hvis der blev draget en Mur mellem Ægypten og den øvrige Del af Jorden, kunde dets Befolkning nøjes med Landets egne Frembringelser og undvære den øvrige Verden.

Hajat ibn Shuraih anfører følgende Tradition efter Okba ibn Muslim: Gud vil paa Opstandelsens Dag sige til Ægyptens Beboere i Opregningen af sine Velgerninger: Har jeg ikke skænket eder Ægypten til Bolig, for at I kunne mættes af dets Brød og drikke dets Vand; tier derfor [1]). Jahja ibn Adam ibn Said [2]) erklærer: Jeg har færdedes i mange Byer, men ikke set nogen Gudsfrygt i nogen af dem undtagen i Medina og i Masr.

Khalid ibn Jezid [3]) fortæller: Kaab el-Ahbar plejede at sige: Hvis det ikke var for min Lyst til at bo i Damaskus, vilde jeg leve i Ægypten, og paa Spørgsmaalet: Hvorfor, Abu Ishak? svarede han: Jeg holder af Ægypten og dets Befolkning, fordi det er værnet imod slet Indflydelse og dets Befolkning lever derfor i Tryghed og Sikkerhed, hvo, der vil det ondt, vil Gud nedslaa, og det er derfor et velsignet Land for Befolkningen at leve i [4]).

Fra Saad ibn Ubajd el-Asbahi har man følgende Tradition: Ægypten er bevaret mod alt ondt; enhver, som vil dets Ulykke, rammes af Gud, og enhver, der vil lægge det øde, gaar selv til Grunde. I Pentateuchen kaldes Ægypten Guds Forraadskammer, og hvo, som angriber det, dømmes af Gud.

Abu Rebi es-Saih siger: Ægypten er et herligt Sted; man kan herfra gøre en Pilgrimsrejse for to Dinarer og foretage Rejser for to Dirhem; han mener dermed Pilgrimsrejser over

---

[1]) Citeret hos Sojuti I, 10 (dog med Udeladelse af det ejendommelige Udtryk امسكوا على أقواعكم).

[2]) Se H K V, 136.

[3]) Se H K III, 9497; I K IV, 231; han var en Søn af Guvernøren Jezid, hvis Biografi meddeles af Ibn Khallikan paa det nævnte Sted.

[4]) Citeret ordret hos Sojuti I, 10; med Forandringer Makrizi I, 27.

det røde Hav og Rejser til Alexandria og de andre Kyster. Jahja ibn Utsman siger efter Ahmed ibn Abd-el-Kerim[1]: Hele Verden har jeg berejst og set dens Befolkning og set Minderne efter Profeter og Fyrster og de Vise; jeg har set Kosroes' og den græske Kejsers og andre Fyrsters Bygninger, og jeg saa Mindesmærker efter Salomon baade i Jerusalem og i Tadmor og ved Jordan, som Aanderne byggede i Kraft af hans profetiske Herredømme, men aldrig saa jeg noget lignende som de gamle Templer i Ægypten i deres Kunstfærdighed eller noget som deres Brønde og de Bygninger, der findes efter dette Lands Konger og Vismænd[2]. — —

Ægypten omfatter 80 Distrikter, og i hvert eneste af disse findes fortræffelige og vidunderlige forskelligartede Frembringelser, Bygninger og Produkter, Drikke- og Madvarer og Frugter, kort sagt, alt, hvad Mennesker har behov og hvad Fyrster søger at samle[3]; hvert Distrikt har sit bestemte Produkt og sine Ejendommeligheder. Saaledes har Øvreægypten et Klima ligesom Hedjâz, og her voxer Daddelpalmen og Capparis sodata og Trifolium Alexandrinum og Lotus og Asclepias gigantea; derimod ligner Nedreægypten Syrien; det regner her, og Produkterne er de samme som der: Vin, Figner, Bananer, Nødder og lignende Frugter samt Grøntsager og vellugtende Planter; her kan der ogsaa falde Sne[4].

Angaaende Distriktet om Alexandria, Lubije og Meraqije(?), da findes her flade Marker og Højdedrag og Sumpe, Olivenlunde og Vinhaver af forskellig Slags; Egnene her producere Kameler, Oxer og Smaatkvæg, Honning og Mælk[5]; sammenlign Koranen Kap. XXVI, 35 («Send Folk rundt i Byerne, som skulle samle osv.»). I hver By findes der anselige Spor af Bygninger, Klippeblokke,

[1]) Se H K V, 562.
[2]) Smlgn. Sojuti II, 174.
[3]) Citeret hos Sojuti II, 175 og Makrizi I, 26.
[4]) Sojuti ib.
[5]) Cfr. Makrizi I, 26, Sojuti II, 175.

Marmorstykker, Templer og andre Mærkeligheder. De kunne alle anløbes af Skibe, som føre Proviant, Varer og Redskaber til Fostat og som formaa at føre hver 500 Kamelers Last[1]).

Med Hensyn til Bygningerne og de mærkelige Levninger i Alexandria ere alle enige om, at der ikke findes nogen anden By, der som denne ligger i tre Lag[2]). Da Abdulaziz ibn Merwan som Guvernør i Ægypten kom til Alexandria, bad han ved Synet af dens interessante Ruiner Stadspræfekten om at opgive, hvor stort Indbyggerantallet havde været paa de græske Kongers Tid. Det har ingen Fyrste nogensinde faaet Rede paa, sagde han, men jeg kan opgive dig, hvor mange Jøder der fandtes; thi dem gav en Gang en græsk Konge Befaling til at tælle; de udgjorde 600,000.

Paa Spørgsmaalet om de der existerende Ruiner, berettedes der ham følgende: En af de persiske Konger, der havde Herredømmet over Ægypten, befalede, at der skulde opkræves en Dinar af hver mandvoxen i Ægypten for at genopbygge Alexandria. Men da kom de ansete og vise i Folket til ham og opfordrede ham til at afstaa herfra; thi efter at Dzulkarnain havde været 300 Aar om at opbygge denne By, og den havde været beboet i 300 Aar, havde den nu ligget øde i 300 Aar; i et Tidsrum af 70 Aar gik Folk ikke ud om Dagen uden med et sort Klæde for Panden af Frygt for, at deres Øjne skulde tage Skade af den overvættes Hvidhed[3]).

Nogle lærde Fortolkere af Koranen have tillige hævdet, at det er denne By, som er ment i Kap. LXXXIX, 6, hvor der tales om «det søjlesmykkede Irem, som ikke havde sin Lige i Verden». Ahmed ibn Salih beretter, at Sufjan ibn Ujajnah[4]) sagde til ham: Hvor boer Du, Ægypter? — I Fostat. — Kommer Du til Alex-

---

[1]) Sojuti II, 175.
[2]) Sojuti I, 33.
[3]) Sojuti I, 42 og Makrizi I, 162.
[4]) HK I, 80 og passim; IK I, 578; han levede 107—198 H. = 725—814 A.D.

andria? — Ja. — Sufjan tilføjede: Det er Guds Pilekogger, hvor han gemmer sine bedste Pile. Abdallah ibn Merwan es-Sadfi (?) fortæller, at da Budskabet kom om hans Fætter Khalid ibn Zejds Død, som havde fundet Sted i Alexandria, kom Musa ibn Ali ibn Riâḥ og Abdallah ibn Luhajah og Lajts ibn Saad hver for sig og sagde: Er han ikke død i Alexandria? — Jo, visselig; hvorpaa de tilføjede: Han lever nu hos Gud, som skænker ham Lønnen for hans Vagt i det timelige Liv; han vil faa en Martyrs Løn, siden han er død paa sin Post[1]). — —

Til Mærkelighederne i Alexandria hører Fyrtaarnet, hvis Højde er 280 Drâ, og i hvilket der var et Spejl, hvori man kunde se fra Jemen til Konstantinopel[2]).

Her fandtes endvidere Amfitheatret, hvor Indbyggerne samledes, og hvor enhver kunde se lige godt; naar en udførte noget eller talte eller læste op eller opviste forskellige Idrætter, saa hørte og saa baade fjærn og nær lige godt[3]). Her fandt ogsaa den bekendte Boldkastning Sted; den, i hvis Ærme Bolden faldt, blev Landets Hersker. Endnu før Islams Tid kom Amru ibn el Âs derhen paa en Handelsrejse med Huder og Bomuld og kom tilstede paa Arenaen blandt de andre Tilskuere; Bolden faldt i hans Ærme, men man vilde ikke fæste Lid til Varslet; thi hvorledes — mente man — skulde vel en Araber faa Herredømmet over Ægypten? og der anstilledes derfor et nyt Forsøg; den faldt atter i hans Ærme gentagne Gange, hvilket vakte stor Forundring; først da Islam og de deraf følgende Begivenheder indtraf, fik Varslet sin Forklaring[4]).

I Alexandria findes endvidere de bekendte Søjler og de to Obelisker; overhovedet ere dens Mindesmærker og Oldtidslevninger

[1]) Sojuti I, 77.
[2]) Den samme Overdrivelse hos Sojuti I, 43.
[3]) Sojuti I, 33.
[4]) Den samme ejendommelige Legende findes hos Sojuti I, 45 og Makrizi I, 159.

utallige. Endog i Kanalen bestaar fra Ende til anden Bunden og Siderne af Marmordæmninger, der endnu existere.

De, som have undersøgt Menneskers Levealdre i de forskellige Lande med forskelligt Klima, have erklæret, at man intet Steds opnaar en højere Alder end i Marbut[1]) ved Alexandria og i Wadi Fargane.

Efter de Lærdes Udsagn stod Fyrtaarnet oprindelig midt i Alexandria, indtil Havet trængte frem og opslugte det; man kan endnu se Murværket og Resterne tydeligt, og der vil de blive liggende lige til Dommedag[2]). —

Distriktet Fajjum omfatter 360 Byer, en for hver Dag i Aaret; der mangler aldrig tilstrækkelig Oversvømmelse, og hvis Nilen et enkelt Aar svigter, forsyner en af disse Landsbyer hele Ægypten for en Dag[3]); det er det eneste Sted, der er opbygget efter en guddommelig Inspirations Tilskyndelse, og der findes intet, som overgaar det i Herlighed eller i dets Frembringelser eller som har mere glimrende Traditioner; en Sammenligning mellem Flodstrømmene i Fajjum og dem i Basra eller Damaskus vil absolut falde ud til Fordel for hin; adskillige Lærde og Kyndige have forsøgt en Opregning af denne Egns Goder og Fordele, men de have fundet det uberegneligt og derfor indskrænket sig til at undersøge de Steder, som ikke tilhøre nogen bestemt Ejermand eller Forpagter blandt de velhavende, men som enhver, der vil, frit kan disponere over, og de have fundet, at disse udgør over 70 Vandsamlingssteder. —

Endvidere maa mærkes Memfis med sine vidunderlige Bygninger og Afgudsbilleder og skjulte Skatte, som ubestrideligt og utvivlsomt maa anses for utallige.

---

[1]) Smlgn. Jakut IV, 485.

[2]) Denne Beretning om en Forskydning af Kysten stemmer delvis med de faktiske Forhold, som overhovedet meget af det, der her hos al-Kindi skjuler sig under Fremstillingens halvt legendeagtige Form.

[3]) Smlgn. for dette og det følgende Sojuti I, 31.

Med Hensyn til de derværende Minder over Konger og Vismænd fortæller Ibrahim ibn Munkid el-Khaulani: Vi kom en Gang ud til Memfis og traf der Utsman ibn Salih siddende ved Døren til en Kirkebygning. Vi hilste ham, og han sagde da: Ved I, hvad her staar skrevet? Paa vort Spørgsmaal udlagde han Indskriften saaledes: Jeg, den og den, Søn af den og den, bebrejd mig ikke denne Kirkes Lidenhed; thi hver Kvadratfod af dens Grund har kostet 700 Dinarer. Vi mente, at dette maatte have en speciel Aarsag, og han forklarede, at det var der, at Moses slog og dræbte Ægypteren. —

Heliopolis, Ain-shems, var et Sted for Soldyrkelsen; her findes mærkelige Bygninger og Hippodromer; her findes to Obelisker, som er det vidunderligste, man har set; thi de bæres paa den blotte Jord uden noget Underlag, skønt de ere omtrent 50 Drâ; paa begge Sider findes afbildet en Rytter med noget, der ligner en spids Hue af Kobber paa Hovedet; i Oversvømmelsestiden kan man tydelig se Vandet dryppe ned af Hovedet paa hvert Billede[1]).

Farama indeholder vidunderlige store og gamle Monumenter. Ægypterne fortælle, at der derfra var en Vej til Kypern over Land, som senere oversvømmedes; ogsaa Bruddene med hvidt og broget Marmor i Lubije oversvømmedes[2]). Jahja ibn Utsman fortæller: Jeg var paa Vagt i Farama, der ligger omtrent en Dagsrejse fra Havet; Befolkningen og de Vagthavende færdedes paa Strandbredden i Rørhytter; senere steg Havet og oversvømmede alt.

Ibn Kudajd beretter, at Ibn Mudabbir[3]) kom til Farama for at demolere nogle Sten i den østlige Side af Muren, idet han

---

[1]) Smlgn. Makrizi I, 31 og Sojuti I, 32 (her opgives Højden til 84 Drâ); Beretningen om Vandet, der drypper fra Obelisken, genfindes hos Ibn Iyâs (Arnold Chrest. 57) og Abdallatif (S. de Sacy: Rel. d'Ég. 227).

[2]) Det samme hos Makrizi I, 211, der her citerer Al-Kindi med Kildeangivelse, smlgn. ogsaa om Forbindelsen med Kypern Masudi (ed. Barb. de Meynard) II, 375 og Jakut III, 883 samt ZDMG IX, 272.

[3]) Se I K III, 60.

vilde anvende Materialet til at lave Kalk af, men da han havde borttaget en eller to, gik Befolkningen i Farama bevæbnet ud og fik ham til at holde op med Arbejdet; de paastod nemlig, at det var disse Porte, som nævnes i Koranen, Kap. XII, 67 («Mine Sønner, I skulle ikke gaa ind ad en enkelt Port, men ad flere forskellige»).

I Farama findes de vidunderlige Palmer, som bære Frugt, naar alle andre i den øvrige Verden ere holdte op dermed; den har Frugt allerede, naar Palmen ellers spirer i December og Januar og vedbliver saa i fire Maaneder, indtil den modne Frugt i Foraaret begynder at komme frem; den findes hverken i Basra eller Hidjâz eller Jemen; en enkelt Frugt kan opnaa en Vægt af 20 Dirhem og dens Længde kan blive indtil et Spand[1]).

Ibn Bakht anfører, at der gives fire Distrikter i Ægypten, som hele Verden ikke kan opvise Mage til, Fajjum, Atribu[2]), Samhud[3]) og Sa[4]). —

Hvad angaar Landets Statsindtægter, saa hævede Amru ibn el-As det første Aar en Million Dinarer, men Kalifen Omar skrev da til ham for at dadle hans Fremgangsmaade, idet han erklærede selv at have hævet 20 Millioner af Grækerne; i det følgende Aar bragtes derpaa Afgifterne op til 12 Millioner[5]). Da Utsman havde afsat Amru og indsat Abdallah ibn Sarh, forøgedes Afgifterne og Skatterne for Kopterne og bragtes op til 14 Millioner. Nu har Malkekamelen givet Mælk, sagde Utsman. Ja, svarede Amru, men I har skadet Kalven[6]). Fra det Tidspunkt gik det stadig tilbage indtil vor Tid; under Umajjaderne

---

[1]) En Skildring af en lignende Daddelpalme giver Jakut i Artiklen Assuan I, 270.

[2]) Jakut I, 112.

[3]) Makrizi I, 203.

[4]) Ib. I, 182.

[5]) Sojuti I, 69.

[6]) Den karakteristiske Anekdote genfindes hos Sojuti I, 70; Makrizi I, 98; Tabari I, 5, 2819; endvidere hos Jakut IV, 546, der bruger lidt andre Udtryk i Amrus Replik (لكنّها اجاعت اولادها).

og Abbasiderne indkom der aldrig mere end 3 Millioner undtagen under Kalifen Hisham; da bragte Ibn al-Hidjab Afgiften op til 4 Millioner, samt under Tuluniderne; ved deres Iver for Landets Opdyrkning naaede Abul-Djais ligeledes 4 Millioner. Medens Ibn al-Hidjab bestyrede Skattevæsenet for Kalifen Hisham, rejste han ud og foretog en Opmaaling af hele Ægyptens Land, det dyrkede saa vel som det ubeboede, saa langt Oversvømmelsen naar; det udgjorde 30 Millioner Feddân.

Laits ibn Saad beretter: Walid ibn Rufâa, der forestod Skattevæsenet under Hisham, foretog en Optælling af Individer og Byer, i hvilken Hensigt han opholdt sig sex Maaneder i Øvreægypten og tre i Nedreægypten; han fandt over 10000 Landsbyer med mindst 500 koptiske Indbyggere i hver, hvilket altsaa udgør fem Millioner [1]).

Under Sulajman bestyrede Usâma ibn Zajd Skattevæsnet; han erklærede at ville malke Mælken, indtil Dyret ikke kunde mere, og derpaa udpresse Blodet, indtil det sprængtes. Det var den første Ulykke, som ramte Ægyptens Befolkning. Kalifen Sulajman, der var opfyldt af Forundring over Usamas Færd, idet denne laante Penge af ham, men ikke svarede nogen Afgift, udbrød en Dag: Hvad skal man dog kalde ham? men da en sammenlignede ham med Eblis, blev han dog vred og forlod Forsamlingen. Da Sulajman døde og Omar ibn Abdalaziz blev Kalif, var hans første Regeringshandling, endnu før han lod Sulajman begrave, at afsætte Usâma og indsætte Hajjan ibn Shuraih; Usâma blev sat i strængt Fængsel i sex Maaneder. Det var ham, som byggede den gamle Nilmaaler.

Mansur sendte engang et Brev til Muhammed ibn Shuajb, som forestod Skattevæsnet, med Anmodning om at inddrive Skatterne; han svarede med en Beklagelse over Tilbagegangen og erklærede, at Landet behøvede Subvention, og at det da

[1]) Sojuti I, 69; Jakut (IV, 548) opgiver med større Maadehold i Talangivelsen Landsbyernes Antal til 2395.

vilde tilbagegive det dobbelte af, hvad der maatte blive ydet. Kalifen svarede imidlertid: Du skal ikke unddrage dig mit Forlangende ved dine Skildringer af Landets Forhold; Du forstaar ikke, hvorledes den Sag skal tages. Ved dette Afslag forøgedes Landets Tryk og dets Forfald.

Amru ibn el-As spurgte Kopternes Fyrste i Henhold til hans 30aarige Erfaring om, hvorledes Landets Stilling kunde forbedres og fik det Svar: Ved forskellige Midler, ved at grave Kanaler og bygge Dæmninger og Vandbeholdere; endvidere maa Skatterne kun tages af Landets Kornproduktion, og der maa ikke gives nogen Henstand; den lovlige Orden skal omhyggeligt opretholdes, og Embedsmændene oppebære deres Gage, for at der ikke skal gives Lejlighed til Bestikkelse, og man maa afskaffe alle Naadegaver og Foræringer, for at der kan være Fasthed i Styrelsen; naar Landet regeres saaledes, kan Du vente dig store Indtægter[1]).

Med Hensyn til Landets Naturskønhed anføres et Udsagn af Kaab el Ahbar: Den, som vil se noget, der ligner Paradiset, skal se Ægypten, naar Landet har modne Dadler og Blomster, naar Bækkene ere friske og Dadlerne hænge bugnende i den frodige Fylde, medens Fuglesangen lyder[2]).

Abdallah ibn Amru sagde: Hvem der vil se Paradiset, skal se Ægypten, naar Markerne ere grønne og Vaaren blomstrer og Træerne iføre sig deres Blomsterpragt.

Kalifen Almamun sagde til Ibrahim ibn Tamim: «Giv mig en Beskrivelse af Ægypten, naar Markerne grønnes og Foraaret blomstrer og Træerne iføre sig deres Pragt; men kort maa den være. Han svarede: Hestens Forpart staar i det Grønne, dens Bagpart i Sandet, idet han dermed antydede, at Ægypten var dels dyrket Land, dels Ørken, og at det dyrkede Land var rigt paa Sæd, men det andet goldt og øde.

---

[1]) Smlgn. Sojuti I, 70.
[2]) Makrizi I, 25.

Ægypterne fortælle, at da Hashemiten Musa ibn Isa var Guvernør over Ægypten, var han en Gang ude paa Rendebanen i Nærheden af Begravelsespladserne og udbrød da til Tilskuerne: Lægge I Mærke til, hvad jeg ser for mig? Paa deres Spørgsmaal herom vedblev han: Jeg ser en Væddeløbsplads og Haver med Palmer og andre Træer og Beboelseshuse og Hestestalde og Kirkegaarde og en brusende Flod og Sædemarker og en Hjords Enge og Hestes Græsgange og Jægere og Matroser og Kameldrivere og Sandørken og Sletteland og Bjærge, alt paa mindre end en Kvadratmil [1]).

Harun al Rashid fik en Beskrivelse af hele Verden, hvori der kun fremhævedes Assiut, hvis Udstrækning er 30000 Feddan paa en ganske flad Slette uden endog det mindste Fald til nogen af Siderne. Der dyrkes her Hør og Hvede og Kløver og andre Slags Grøntsager, og der gives ikke paa hele Jorden nogen vidunderligere Slette end denne; mod Vest ligger et hvidt Bjærg, lignende en Kappe, broderet med Turkiser, og danner en Grænsevæg; mod Øst omgives den af Nilen, der ligner en Sølvbæk; enhver Tale overdøves af Fuglelarmen. Der gives intet andet Sted, er man enig om, en saadan Kløvermark, hvor der findes Heste, Telte, Kameler o. s. v. [2]), undtagen i Ægypten.

Nilen. Ibn Luhaja beretter, at Mansur spurgte Kaab-el-ahbar, om Nilen findes omtalt i Pentateuchen, og han svarede: Ved ham, som delte Havet for Moses, ja, jeg finder den nævnet; ved dens Stigning aabenbarer Gud for den, til hvilken Grad den skal stige, og ved dens Aftagen befales dette den igen. [3])

Profeten sagde: Fire Floder komme fra Paradiset: Sihan og Djihan og Nilen og Eufrat [4]).

---

[1]) Sojuti II, 178; Ibn Douqmaq (ed. Vollers, Le Caire 1893) pag. 108 anfører, at Citatet er efter Al-Kindi.

[2]) Texten er forvansket i sin Opregning af Assiuts Herligheder.

[3]) Sojuti II, 183.

[4]) Makrizi I, 50.

Gud skabte Nilen som en Modvægt til alle Floder i Verden med hele deres Vandmasse; thi naar den stiger, synke de i samme Forhold og omvendt; Ibn Kutajb fortæller, at naar Nilen stiger, bliver dens Strøm stærkere i hele dens Udstrækning [1]).

Ibn Luhaja beretter, at ved Fordelingen af Nilens Vand over hele Ægyptens Distrikter er der 120,000 Mand i Virksomhed med Spader og andre Redskaber, deraf 70,000 i Øvre- og 50,000 i Nedreægypten for at grave Kanaler og anlægge Broer og Dæmninger og reparere Cisterner og afskære Rør og Straa og alle Slags Planter.

Mahfuz ibn Sulajman siger: Naar Nilen har naaet 20 Drå, ere Ægyptens Statsindtægter gode; stiger den endnu en Drå, forøges de med 1000 [2]) Dinarer, idet større Terrain oversvømmes, men stiger den endnu højere, tabes der 100,000 paa Grund af, at en Del af Høsten sættes under Vand.

Ibn Ufajr fortæller, at Omar skrev til Amru ibn el-As: I den naadige og barmhjærtige Guds Navn; fra Guds Tjener, de Troendes Behersker til Amru ibn el-As. Fred være med dig, jeg lovpriser for dig Gud, den eneste. Jeg har nu tænkt over Ægyptens Forhold; det er et udstrakt og herligt Land, hvis Indbyggere Gud har givet stor Magt og Styrke tillands og tilvands. Faraonerne have styret det og trods deres Ugudelighed udført Ting af blivende Betydning. Dette har vakt min Beundring, og jeg ønsker derfor en Skildring, der kan erstatte Selvsynet.

Hertil svarede Amru [3]): I den naadige og barmhjærtige Guds Navn. Til Guds Tjener, de troendes Behersker fra Amru ibn el-As. Fred være med dig; jeg lovpriser for dig Gud, den

---

[1]) Sojuti II, 190.

[2]) Maaske skal der læses ألف ألف d: en Million, da Tallet 1000 i sig selv synes for ringe.

[3]) Det følgende Brev synes, som det foreligger hos Al-Kindi, kun at være et Udtog af det oprindelige; det er forskelligt fra den Text, vi har hos Sojuti I, 65 og Makrizi I, 78; smlgn. ogsaa Dimishqui, Cosmographie, (ed. Mehren) pag. 109.

eneste. Jeg har modtaget dit Brev og læst og forstaaet det, og angaaende dit Ønske om en Beskrivelse af Landet skal mit Brev lade Frasagnets Dunkelhed erstattes af Selvsynets Klarhed. Ægypten viser sig som en mørktfarvet Slette med grønne Træer mellem støvfarvede, rødlige Bjerge, som omgive den; dens Frugtbarheds Kilde og Rigdoms Ocean er det Stykke af Floden, som ligger mellem Assuan og ?[1]); Afstanden er for en Rytter, som passerer langs Flodbredden, en Maaneds Rejse; Højene og Sandsletterne derimod ere golde som en tom Mave eller en pukkelløs Kamels Ryg. Den Strøm, der løber her omtrent ganske snorlige, bringer Velsignelser i rigt Maal og flyder med Guld; dens Aftagende retter sig efter Solens og Maanens Løb, og der er visse Dage, da alle Jordens Kilder løbe til den, indtil den naaer en svulmende Vandstand og dens Vandmasser blive mørke, og Oversvømmelsen forøges; Landsbyerne ligge da i det omgivende Vand ligesom Høje, og man kan ikke komme fra den ene til den anden undtagen i Baade og Skibe; men snart kan man iagttage, at Floden atter svinder, og de højere Punkter komme til Syne efter at have været oversvømmede; derpaa tager den fattige Befolkning fat paa den gødede og omhyggelig bearbejdede Jord og leder Vandet ud over Markerne og de udyrkede Egne og de højere liggende Punkter, hvorpaa de saa forskellige Slags Kornsorter og sætte saa for disses Vækst deres Lid til Gud; efter ganske kort Tids Forløb voxer Kornet op, Straaet sætter Ax, Kornet gulnes og vandes ved Fugtigheden nedenfra og ved Duggen ovenfra eller Skyer, som bringe Regn. Nu summe Fluerne og Høsttiden er nær; Landet er snart som et sort Dynd, snart blaat Hav, snart en grøn Slette, snart broget Brokade, snart hvidt Sølv. Men velsignet være Gud, den ypperste Skaber, den almægtige; den bedste Støtte er en Taksigelse til Gud for den Velsignelse, han heri har skænket dig. Gid han

[1]) Byens Navn er forvansket; der maa efter Sammenhængen (smlgn. nedenfor) menes et Sted ved Nilens Udløb.

bestandig forunde dig Ære og Glæde af alle dine Gærninger. Hilsen. —

Alle ere enige om, at der ikke gives nogen længere Flod end Nilen; den løber en Maaneds Vej gennem muhamedansk Land, to Maaneders i Nubien og fire Maaneders Vej i Ørkenen, idet den udspringer paa Maanebjergene bagved Ækvator[1]), og der er ikke nogen anden Flod, som stiger netop i den hedeste Tid, da alle Floder og Kilder aftage; naar Heden er stærkest, tiltager den ogsaa, og det er den eneste Flod, som har en ganske regelmæssig Tiltagen og Aftagen; ingen anden Flod yder et saadant Areal til Dyrkning, eller skaffer saa stor Indtægt som det af Nilen gødede Terræn.

Begravelsespladser. Nogle Lærde have ment, at Sinai er en Del af Mukattam og en Part af det indviede Terræn[2]); der siges i Koranen Kap. XIX, 53: «Vi raabte til ham fra den højre Side af Sinai og lod ham komme nærmere til Enetale», og i Kap. XX, 12: «Du er i den hellige Dal Tuwa». Kaab el Ahbar siger: Gud talte med Moses, idet han stod paa Sinai og denne paa Mukattam paa den Side, der vender mod Jerusalem; han fortalte endvidere, at han havde hørt en sige, at Velsignelsen over Ægyptens Hovedstad var større end Jerusalems.

Det fortælles, at da Moses knælede ned, vendte ligeledes alle Træerne paa Mukattam sig bedende mod Tuwa, og det siges, at der staar i Pentateuchen: «Da den nye Helligdom blev aabnet», ɔ: Moses Dal paa Mukattam ved Stenbruddene; i denne Dal var det, at Moses mødtes i Enrum med Herren[3]).

Asad ibn Musa fortæller: Jeg overværede en Gang en Jordefærd sammen med Ibn Luhaja; da vi sad om ham, hævede han Hovedet og saa op paa Mukattam og sagde: En Gang gik Jesus forbi ved Foden af dette Bjerg; han var ført en

[1]) Gentaget hos Jakut IV, 862.
[2]) Sojuti II, 180.
[3]) Makrizi I, 124.

ulden Kjole og havde et Reb om Livet, og hans Moder fulgte ham. Da vendte han sig til denne og sagde: Her skal Profetens Folk have deres Begravelsesplads.[1])

Amru ibn el-As spurgte nemlig en Gang den koptiske Fyrste, der ledsagede ham ved Foden af Mukattam, hvorledes det kunde være, at der ikke fandtes nogen Vegetation her ligesom paa Bjergene i Syrien, og han foreslog at lede en Kanal ind med Vand fra Nilen og plante Palmetræer. Den anden svarede: Vi har fundet skrevet, at Mukattam var rigest af alle Bjerge paa Træer, Planter og Frugter; der tog Mukattam Bolig, Søn af Misr ibn Baisar ibn Ham ibn Noah; men om Natten før Herrens Samtale med Moses aabenbarede Herren sig for Bjergene og meddelte, at han vilde udvælge et af dem til sin Samtale; derover brystede de sig alle undtagen Jerusalems Bjerg; det bøjede sig i Ydmyghed. Herren spurgte: Hvorfor gjorde Du det (men han vidste det godt selv); og Bjerget svarede: Af Ærefrygt og Ærbødighed mod dig, o Herre. Da befalede Herren, at hvert Bjerg skulde give det noget af sin Planteevæxt, og Mukattambjerget gav da alt, hvad det havde, og blev, som Du ser her. Da sagde Herren: Til Løn for dit Ædelmod skal Du beplantes med Paradisets Træer. Derpaa skrev Amru ibn el-As til Omar ibn el-Khattab: Jeg kender intet andet Paradistræ end de Rettroende; derfor vil jeg gøre det til en Begravelsesplads for dem[2]). Dette gjorde han, men Kopterfyrsten vrededes herover, idet han mente, at der ikke var taget tilbørligt Hensyn til ham ved denne Ordning, og Amru udskilte da et Stykke for ham paa Sydsiden, hvor de Kristne kunde blive begravede.

Abdallah ibn Luhaja anfører følgende Tradition efter Abbas ibn Abbas: Kaab el Ahbar bad en Mand, der skulde til Ægypten, om at han vilde bringe ham noget Jord fra Mukattam, og denne kom hjem med en Sækfuld til ham; da Døden nærmede

[1]) Makrizi ib.
[2]) Jakut IV, 608.

sig, lod han det tage frem og befalede, at det skulde lægges i Graven under hans Lig [1]).

Alle er enige om, at der ikke i hele Verden gives nogen Begravelsesplads, der er vidunderligere, større og smukkere end denne, eller hvis Bygninger og Gravmæler ere større, eller hvis Jordbund er vidunderligere; den er som Kamfer og Safran; den er forherliget i alle Skrifter, beliggende paa et Bjerg som en straalende Stad og med det høje Mukattam som en Væg bagved. — —

Alle disse vidunderlige og velsignede og sindrige Ejendommeligheder indeholder altsaa Landet foruden Mukattams Herligheder: det hellige Bjerg og den velsignede Nil; endvidere Tor, hvor Gud samtalede med Moses, den hellige Dal, hvor Moses kastede sin Stav, og Stedet, hvor Havet spaltede sig for ham; her fødtes Moses og Aaron, her herskede Josef, her voxede den Palme, under hvilken Maria fødte Jesus i Distriktet Ahnâs, her er den Akacie, ved hvilken Maria gav Jesus Die i Ashmun, og der flød Olie ud af den [2]); her er Abrahams, Jakobs, Moses' og Josefs Tilbedelsessted; her er den Moske i Hifn, hvis Opførelse Maria, Moder til Profetens Søn Ibrahim, bestemte ved sin Død; her findes af Bygninger, Kulturlevninger og gamle Templer og Pyramider, hvad intet Sted i Verden kan opvise Mage til; der gives ingen med Kunst opførte Bygninger, hvis Dimensioner overgaa disse Pyramider; de siges at være Gravstedet for Hermes og Agathimon, og Sabæerne foretage Pilgrimsvandringer derhen fra Harran; Ægypten rummer endvidere Alexandrias Fyrtaarn og Obeliskerne i Heliopolis og Klippehulen ved Abukir (?), hvor alle Fuglene tage deres Tilflugt hvert Aar . . .; endvidere «den gamle Kones Mur» [3]) fra el-Arish til Assuan, som omgærder hele Ægypten. I Nilen findes ogsaa de elektriske Fisk [4]); naar en stærk Mand lægger

[1]) Makrizi I, 124.
[2]) Sojuti II, 180.
[3]) Jakut III, 520.
[4]) Smlgn. Masudi II, 392; Jakut IV, 866.

sin Haand paa dem, kan han ikke undgaa at faa et stærkt Slag over hele Legemet. Til Ægypten hører det Sted, hvor de to Have støde sammen, og som omtales i Kor. Kap. LV, 19 («Han har skilt de to Have, som mødtes; mellem dem er en Dæmning, saa at de ikke flyde over i hinanden») og Kap. XXVII, 62 («og han dannede et Skillerum mellem de to Have»); disse to Have er det indiske Ocean og Middelhavet, og det adskillende Land er en Dagsrejse mellem Kulzum og Farama; der er intet Sted, hvor de to Have er saa nær hinanden, i Østen udgør Afstanden mellem dem en Maaneds Vej; derfor ere Ægypterne de eneste, som kunne faa begge Haves Fisk at spise i frisk Tilstand.

Ægypten kan opvise af Broderier og vævet Guldbroderi, hvad intet Land har Mage til; der findes intet Broderi, hvor Tøjet alene uden Guldudsmykning koster 100 Dinarer, undtagen det fra Tanis og Damiette, og der findes ikke en Unze, ikke en Lap af dette Tøj noget andet Steds i Verden[1]; ogsaa de her forfærdigede Klædninger af Faare- og Gedeuld[2] findes der intet Steds i Verden Mage til. Det fortælles, at da Muawiah blev gammel og ikke kunde blive varm, enedes man om, at det eneste, der kunde hjælpe, maatte være uldne Klæder fra Ægypten, som ikke vare farvede, men havde den naturlige gule Farve, og han behøvede af disse Klædningsstykker kun et[3]. De Stoffer, der forfærdiges i Bahnesa og som anvendes til Forhæng og Telte, overgaa ogsaa alle andre.

Dernæst frembringer Ægypten af Heste, Muldyr og Æsler uovertrufne Racer; ingen Hest har en saa fuldendt og ædel Skabning og er saa hurtig som den ægyptiske[4], takket være dens korte Piber, dens stærke Bringe og korte Ryg. Man fortæller, at Welid besluttede at anstille et Væddeløb mellem de forskellige Hesteracer og skrev derfor til de forskellige Byer, at man skulde

[1]) Makrizi I, 177.
[2]) Sojuti ib.: cfr. Ibn Batuta ed. Defrémery II, 143.
[3]) Sojuti II, 177.
[4]) Sojuti II, 176.

udvælge de bedste Heste og sende dem til ham; da de blev præsenterede for ham og han fik Øje paa de ægyptiske med deres fine Sener og bøjelige Ledemod og Sider, udbrød han: Hvor fortræffelige ere ikke disse Heste! og Umar ibn Abdalaziz, der sad hos ham, sagde: Hvor findes vel alle gode Egenskaber forenede undtagen hos disse! og tilføjede: Undlad ikke til enhver Tid at beskytte Ægypten, Abu Hafs. Da Løbet fandt Sted, kom de ægyptiske Heste alle først, uden at nogen anden kom op paa Siden af dem.

I Ægypten findes ogsaa Guldminer, der overgaa alle andre, samt Miner med Smaragder; disse findes ikke noget andet Sted i Verden, men komme alle herfra [1]). Ogsaa Papir frembringes kun her. Her avles ogsaa Josefs-Hvede, Palmeolie, Fedt af Balsamin [2]), Opium og Silke; her voxer den røde Cleome digitata, Lebbek [3]) og Lactuca; her produceres Svovl, Strudsfjer, Lys, Honning, Vineddike, Lupiner [4]) og Ærter [5]); her faas de ægyptiske Kornkager, de trefarvede Citroner og Kyllingerne fra Sermek. Da Maria klagede til Herren over, at hun havde for lidt Mælk, indgav han hende det Raad, at hun skulde ælte Kager sammen og give Jesus dem at spise [6]). Man kan næsten ikke se en syrisk Munk, uden at de ere svagsynede, fordi de spise Linser, medens de ægyptiske derimod leve af Ærter [7]) og ere fri for denne Svaghed.

I Ægypten findes tillige en Slags Racekøer, som give megen Mælk; de blive ikke brugte til Arbejde men kun som Malkekøer; det er den smukkeste Race, som findes; de Oxer, der anvendes til Arbejde, overgaa i Størrelse alle andre, saa at

---

[1]) Sojuti II, 176.

[2]) Momordica balsamina, se Forskål: Flora Æg. Arab. Hauniae 1775, p. LXXV.

[3]) Se Forsk. LXXVII og 177, Mimosa lebbek.

[4]) ib. LXX og 131, Lupinus termis.

[5]) ib. LXXI, Trifolium bicornis.

[6]) Sojuti II, 177.

[7]) Sojuti ib.

et enkelt Lem af en Ko vejer mere end det tilsvarende af en Tyr andet Steds.

Her findes ogsaa Akacietræ[1]) og Ibenholt og en vis Slags Løg, der ikke benyttes som Foder; man siger, at man kan benytte Akacietræets Ved i tyve Aar i en Ovn, uden at der findes andet end ganske smaa Partikler i Asken. Overhovedet findes hele Verdens Vegetation repræsenteret i Ægypten, og alle Slags Næringsmidler, Drikke og vellugtende Sager og Grøntsager findes her til enhver Tid uden Hensyn til Aarstiderne; alt, hvad der findes om Sommeren, existerer ligeledes uden Undtagelse om Vinteren[2]). Bakht nassar sagde til sin Søn, Belestan: Jeg har ikke ønsket at bebo Ægypten uden for disse dets fortræffelige Egenskabers Skyld[3]); det var denne Belestan, som byggede Kasr-es-Shema. En af Ægyptens Indbyggere har sagt: Hvis vi ikke havde Oversvømmelsen i Tube og Lammene i Amshir og Mælken i Barmehat og Roserne i Bermude og Lotusen i Bashans og Fyrrerne i Bune og Honningen i Abib og Druerne i Misri og Dadlerne i Tut og Fisken i Kihk, vilde jeg ikke bo i Ægypten[4]).

Ægypten er i Følge sin Beliggenhed en Udhavn for Mekka og Medina, endvidere for Sana, Aden og Oman og Kysten mellem disse sidste, samt Indien og Kina og Øerne deromkring og Ceylon; deres Kryderier og Ædelstene og andre herlige Produkter føres afsted over Havet, indtil de ankomme til Kulzum; ogsaa fra Middelhavslandene søger man herhen, baade fra Syrien og fra hele det af Grækerne beboede Land ligefra Antiochia til Egnene bagved Konstantinopel og Rom, fra Frankrig, Antablus, Tripolis, Kairuwan, Tahert, Sedjelmas, Sus, Tanger, Spanien og Øerne Sicilien, Kreta, Kypern og Rhodos, idet de bringe deres ypperste Produkter derhen: Slaver og Slavinder, Tøjer, Silketøj,

[1]) Smlgn. Forskål, o. l. LXXVII, Mimosa nilotica.
[2]) Sojuti II, 175.
[3]) Sojuti ib.
[4]) Sojuti ib.; de anførte Navne ere de koptiske Maaneder.

Styrax, Mastik, Perler, Ambra, Safran og andre Købmandsvarer, og en lignende Udførsel finder Sted fra Ægypten til disse Egne; der er intet andet Land, som i den Grad er Maalet for Folks Rejser. —

Priset være Gud, fordi jeg bebor det Land, som han har beskærmet og velsignet med sine Gaver; jeg bringer ham derfor den skyldige Tak. Han indgyde det Gudsfrygt og værne om dets Forsvarere og dets Indbyggere!

Rettelser.

Arabisk Text: Pag. 183, Lin. 3: فاقول læs فاقول

» 187, » 6: بارك læs بارك

» 205, » 17: فيه udgaar.

» 208, » 3: يحطر læs يحظر

» 209, » 1: الخيل læs الخلية

» » , » 11: النخل الفجل læs الفجل (Noten udgaar)

» 210, » 12: والشجر læs والشحر

» » , » 20: اليه læs اليها

» 211, » 2: وأورعه læs وأودّيه

» » , » 3: حشيته læs خشيتة

Description de l'Égypte par Omar ibn Mouhammed al-Kindi.

Par

J. Østrup.

La description de l'Égypte par al-Kindi est une des plus anciennes parmi les nombreuses monographies arabes sur ce pays. Les indications de cette description se retrouvent en grande partie dans les travaux volumineux de Makrizi et de Soyouti, et par conséquent c'est surtout au point de vue de l'histoire de la littérature qu'elle présente de l'intérêt comme source de ces historiens.

Makrizi et Hadji Khalfa attribuent à l'auteur Abou Omar Mouhammed ibn Yousouf al-Kindi toute une série d'écrits aujourd'hui perdus sur des sujets d'histoire et de topographie, et parmi ces écrits, un travail portant le même titre que le texte qui nous occupe ici: *Faḍâil Miṣr*. Aussi a-t-on attribué d'emblée ce texte à notre auteur, fait infirmé soit par les témoignages tant directs qu'indirects contenus dans le livre même, soit par ce que laissent entrevoir d'autres auteurs.

Le commencement du texte désigne comme auteur Omar ibn Mouhammed al-Kindi, et la longue énumération de ses sources donne en dernier lieu le nom d'Abou Omar Mouhammed al-Kindi. C'est sans aucun doute le père et le fils que nous avons ici en présence, et comme c'est ordinairement le père qu'on cite comme historien bien connu, il y a de fortes présomptions pour que notre texte soit un extrait fait d'un ouvrage du père par le fils.

La nature même du texte en question avec ses écarts bizarres et son manque de transitions, vient confirmer cette supposition.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-4916/fragment/page=00000079

C'est dans des citations prises littéralement sur notre texte que, deux ou trois fois, Makrizi nomme comme sources un Omar al-Kindi et, autre part, Ibn-al-Kindi.

Le fait que, de temps à autre, on cite des passages de la description de l'Égypte par Al-Kindi, sans que ces passages se retrouvent dans notre texte, porte à croire que l'ouvrage du père a été plus volumineux.

Dans le commencement de notre texte il est dit que cet ouvrage fut exécuté à l'instigation de Kafour al-Akschidi (mort en 375 h. = 968 a. d.). Soyouti en dit autant de l'ouvrage d'Abou Omar al-Kindi; aussi est-il possible qu'il ait confondu les deux ouvrages. En tout cas, ces faits fixent l'activité de l'historien Al-Kindi, plus ancien et plus important, à la première moitié du IVe siècle après l'hégire.

Ceci confirme l'opinion de M. Mac Guckin de Slane, savoir que l'historien Abou Omar Mouhammed ibn Yousouf al-Kindi serait le petit-fils du célèbre philosophe Abou Yousouf Yakoub al-Kindi (mort en 260 h. = 873 a. d.). Si Hadji Khalfa dit quelque part que l'historien Al-Kindi meurt en 246 h., ceci est erroné et tient à un malentendu de ce qu'il indique lui-même autre part, savoir que l'ouvrage d'Al-Kindi sur les juges de l'Égypte, continué plus tard par Ibn Zoulak, finit environ 246 h. Le texte en question, lui aussi, fournit la preuve que l'historien Al-Kindi est plus récent que le philosophe; car ce dernier y est nommé et les relations de ses ouvrages à Aristote sont mentionnées.

(Rés. du Bull. de l'Acad. Roy. des Scienc. et des Lettr. de Danemark p. 1896.)

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-4916/fragment/page=00000080

De 7883

ULB Halle
001 062 115 3/1

D

Nur für den Lesesaal

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-4916/fragment/page=00000083